

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного обліку і аудиту

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

051 Економіка

Спеціалізація (за наявності)

Міжнародна економіка

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**Цифрова трансформація світової торгівлі у глобальних
умовах**

здобувача Білоуса Дмитра Олександровича

Науковий керівник: д.е.н., Гавриловський Олександр Степанович

Робота допущена до захисту

**перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти
(ЕК)**

Завідувачка кафедри: к.е.н., професор Галенко О. М.

Київ 2024

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 58 сторінок, 3 таблиці, 12 рисунків, список використаних джерел з 55 найменувань.

Цифрова трансформація світової торгівлі у глобальних умовах

Об'єктом дослідження є процеси цифрової трансформації світової торгівлі.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти цифрової трансформації світової торгівлі.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – метою роботи є дослідження стану цифрової трансформації світової торгівлі.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити поняття та сутність цифрової трансформації світової торгівлі;
- систематизувати елементи та особливості цифрової трансформації;
- здійснити оцінку стану розвитку світової торгівлі;
- дослідити тенденції впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі;
- визначити перспективні напрями використання цифрової трансформації в світовій торгівлі.

Практичне значення отриманих результатів: Теоретична значущість отриманих результатів полягає в дослідженні поняття та сутності цифрової трансформації світової торгівлі; систематизації елементів та особливостей цифрової трансформації. Практичне значення отриманих результатів полягає в здійсненні оцінки стану розвитку світової торгівлі; дослідженні тенденцій впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі; визначенні та узагальненні перспективних напрямків використання цифрової трансформації в світовій торгівлі.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024

Рік захисту роботи 2024

Ключові слова: тенденції цифрової трансформації; цифрова трансформація; світова торгівля; глобалізація.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ	7
1.1. Поняття та сутність цифрової трансформації світової торгівлі.....	7
1.2. Елементи та особливості цифрової трансформації	12
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ	19
2.1. Оцінка стану розвитку світової торгівлі	19
2.2. Тенденції впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі.....	30
2.3. Перспективні напрями використання цифрової трансформації в світовій торгівлі.....	40
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

ВСТУП

Актуальність теми. Цифрова економіка стрімко розвивається на тлі уповільнення економічної активності, спричиненого пандемією COVID-19 та геополітичною кризою в світі. Уся цифрова економіка та цифрова трансформація відіграють дедалі важливішу роль у зусиллях щодо досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), створюючи нові тенденції та виклики. У цифровій економіці країни, які використовують потенціал цифрової трансформації торгівлі, зможуть краще використовувати переваги глобальних ринків. Незважаючи на прогрес у цифровізації за останні роки, цифровий розрив між країнами залишається великим. Майже половина населення світу не має доступу до Інтернету, і цифрова трансформація в торгівлі все ще займає лише невеликий відсоток населення. З початку 2020 року пандемія Covid-19 домінувала у світовій економічній ситуації.

Обмеження на подорожі та інші заходи охорони здоров'я призвели до зниження економічної активності в більшості секторів і країн, що мало значний вплив на виробництво, розподіл і споживання. У результаті світова економіка та обсяги світової торгівлі скоротилися, причому світова торгівля значно більше постраждала. Водночас епідемія ще більше прискорила цифрову трансформацію. Цифрові рішення стали життєвою необхідністю для підтримки динаміки світової торгівлі. Економічну та соціальну діяльність почали здійснювати дистанційно. Це призвело до розвитку цифрової трансформації торгівлі. Технологічні інновації та цифрова торгівля дозволяють компаніям будь-якого розміру брати участь у світовій торгівлі через адаптивні ланцюжки поставок, зниження витрат і розширення охоплення ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у висвітлення сутності і дослідженнях пріоритетності цифрової трансформації відображено у напрацюваннях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: І.О.Артем'єва досліджує виклики та можливості цифрової трансформації

економіки, О.А.Грішнова у своїх працях відображає новітні технології в економіці персоналу, О.Є.Гудзь формує представлення про новітню цифрову економіку у своїх напрацюваннях, тоді як Дугінець Г.В. у власній монографії акцентує увагу стосовно впливу цифровізації на глобальні ланцюги вартості, а також у співавторстві з Ніжейко К. досліджують особливості міжнародних стратегічних альянсів в ІТ-індустрії, М.М.Іванов досліджує розвиток маркетингових систем у сучасній цифровій економіці, Г.Т.Карчева відображає вплив цифрової економіки на фінансовий простір, Ч.В.Кім та Р.Моборн у власних напрацюваннях розглядають концепцію стратегії блакитного океану у своїй роботі, Д.Б.Кіреєв визначає концептуальні елементи стратегії цифрового розвитку в Україні, І.С.Клименко відображає вплив цифрової економіки на економічний розвиток світу, Р.М.Лісова досліджує вплив діджиталізації на різноманітні бізнес-моделі.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження стану цифрової трансформації світової торгівлі.

Відповідно до мети було визначено наступні *завдання дослідження*:

- дослідити поняття та сутність цифрової трансформації світової торгівлі;
- систематизувати елементи та особливості цифрової трансформації;
- здійснити оцінку стану розвитку світової торгівлі;
- дослідити тенденції впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі;
- визначити перспективні напрями використання цифрової трансформації в світовій торгівлі.

Об'єктом дослідження є процеси цифрової трансформації світової торгівлі.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти цифрової трансформації світової торгівлі.

Методи дослідження. Основні методи, що було використано під час написання роботи: узагальнення, аналіз і синтез, системно-структурний та порівняльний аналіз, економічний аналіз, комплексний і системний підхід, економіко-статистичний метод, розрахунково-аналітичний метод, метод кількісного та якісного аналізу.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість отриманих результатів полягає в дослідженні поняття та сутності цифрової трансформації світової торгівлі; систематизації елементів та особливостей цифрової трансформації. Практичне значення отриманих результатів полягає в здійсненні оцінки стану розвитку світової торгівлі; дослідженні тенденцій впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі; визначенні та узагальненні перспективних напрямків використання цифрової трансформації в світовій торгівлі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

1.1. Поняття та сутність цифрової трансформації світової торгівлі

Нові технології, що з'являються, продовжують трансформувати глобальну економіку і торгівлю, використовуючи позитивні наслідки зростання світової торгівлі та полегшуючи переміщення товарів і послуг через кордони. ХХІ століття визначається впливом технологічних інновацій на найважливіші проблеми нашого часу, включаючи підвищення глобальних стандартів життя, сприяння сталому розвитку, збереження та захист цінних людських та природних ресурсів, а також боротьбу зі зміною клімату. Водночас технологічні інновації та зростання торгівлі можуть сприяти підвищенню ефективності процесів, розширенню кругозору глобальних партнерів та підтримці розвитку та зростання на глобальній Півночі та Півдні.

На етапі Четвертої промислової революції ще не ясно, які технології виконуватимуть подвійне завдання підвищення глобальних стандартів життя та сприяння інклюзивній торгівлі за рахунок розширення можливостей для Глобального Півдня. Однак нові цифрові технології можуть сприяти:

- інноваціям;
- продуктивності та ефективності;
- безпечним ланцюжкам поставок;
- різко підвищити прозорість продукту;
- покращувати якість обслуговування клієнтів.

Окрім того, вони можуть одночасно розширюючи ринки та можливості для глобальної торгівлі.

Основні підходи до визначення сутності цифрової трансформації відображено на рис. 1.1.

Автор	•Поняття "цифрова трансформація"
Дослідник D.Bowersox [35]	•За даним дослідником поняття цифрової трансформації в міжнародному бізнесі характеризується як процес перебудови бізнесом певних операцій всередині суб'єкта господарювання. Також при цьому постає завдання налагодження бізнес-процесів, які могли б автоматизувати і підвищити рівень потенціалу підприємства.
Дослідник G.Westermann [36]	•Даний дослідник трактує поняття цифрової трансформації, як можливість впровадження технологій, відносно поліпшення роботи і функціонування суб'єкта господарювання. Використання цифрового інструментарію може забезпечувати покращення існуючих бізнес-процесів підприємств.
Дослідник C.Dahlman [39]	•Характеризує поняття «діджитал трансформація» як синергію технологій загального використання разом із економічною і суспільною діяльністю з допомогою цифрового інструментарію. В цьому визначенні діджиталізація може поєднувати в собі фізичну інфраструктурну мережу, різноманітні пристрої доступу, та інформаційні системи, що формують функціонал (Big Data, хмарні сервіси).
Дослідники T.Ochs, U.Riemann [38]	•Дослідники зазначають, що цифрова трансформація являє собою певну інтеграцію цифрових технологій і різноманітних інструментів в роботу компаній, за допомогою перетворення в цифровий формат всього, що можна цифровізувати.
Дослідники C.E.Bouee, S. Schaible [36]	•Визначають цифрову трансформацію, як низку послідовних змін всіх секторів економіки і пристосувань їх учасників до нових реалій цифрового світу.
Дослідники S.Brennen, D.Kreiss [37]	•Зазначають, що діджитал трансформація являє собою процес оцифровування і перетворення аналогових даних в цифрове відображення

Рисунок 1.1 – Підходи до визначення поняття цифрова трансформація [35-39]

Цифрова трансформація розглядається не лише як результат взаємодії між цифровими технологіями, цифровою бізнес-моделлю та цифровими інноваціями, але також залежить від структури і ринкових позицій компанії, її цифрової готовності та характеру зовнішньої співпраці для сприяння цифровій трансформації.

Цифрова трансформація глобальної торгівлі приносить багато переваг і можливостей, особливо в контексті сучасного економічного ландшафту. Ось деякі з основних переваг:

Рисунок 1.2 - Основні переваги цифрової трансформації світової торгівлі [44-50]

Цифрова трансформація світової торгівлі не тільки полегшує бізнес-процеси, але й відкриває нові можливості для зростання та розвитку бізнесу в усьому світі.

Цифрова торгівля включає транскордонні транзакції з товарами та послугами, що здійснюються в цифровому форматі або замовляються в

цифровому форматі, які можуть доставлятися як у цифровому, так і у фізичному вигляді. Цифрова торгівля означає[6]:

- більш традиційна торгівля у всіх секторах (природні ресурси, агропродовольча промисловість, низькотехнологічне та високотехнологічне виробництво та послуги) через нижчі торгові витрати;

- більше посилок, замовлених у цифровому форматі, що перетинають кордони, що дозволяє зробити торгівлю більш доступною для мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) та приватних осіб, що спричинить наслідки для митних та інших відомств, пов'язані з управлінням зростаючим припливом посилок;

- більше торгівлі в цифровому форматі, включаючи нові послуги (наприклад, посередницькі послуги або послуги хмарних обчислень) та послуги меншої вартості (додатки), які часто надаються за допомогою нових технологій (платформ);

- більше комплексних або «розумних» продуктів, що поєднують у собі характеристики товарів та послуг і постійно підключених (розумні рішення, Інтернет речей);

- більш цифрові торгові процеси забезпечують більш впорядковане перетин кордонів для товарів і ширше впровадження та/або визнання електронних підписів, електронних контрактів, електронних комунікацій та електронних записів, що передаються;

- збільшення транскордонних потоків даних, які лежать в основі всіх цифрових торгових операцій і порушують нові проблеми (наприклад, конфіденційність, національна безпека, захист інтелектуальної власності, кібербезпека, промислова політика).

Цифровізація збільшує масштаби, обсяги та швидкість торгівлі. Це дозволяє компаніям пропонувати нові продукти та послуги більшій кількості клієнтів, підключених до цифрових технологій, по всьому світу. Це також дозволяє компаніям, особливо невеликим, використовувати нові та інноваційні цифрові інструменти для подолання бар'єрів на шляху зростання,

допомагаючи полегшити платежі, забезпечуючи співпрацю, уникаючи інвестицій в основний капітал за рахунок використання хмарних сервісів та використовуючи альтернативні механізми фінансування, такі як краудфандинг.

Цифровізація також змінює те, як торгують товарами. Наприклад, зростання онлайн-платформ привело до збільшення кількості невеликих посилок, що продаються через міжнародні кордони. Це породжує низку проблем для політиків, починаючи від фізичного управління торгівлею посилками і закінчуючи наслідками для управління ризиками (наприклад, щодо контрафактних товарів чи стандартів біобезпеки), а також наслідків для доходів щодо збирання податків та тарифів.

У той же час нові технології та бізнес-моделі змінюють способи виробництва та надання послуг, стираючи і без того сірі відмінності між товарами та послугами та способами доставки та запроваджуючи нові комбінації товарів та послуг. Розумний підхід вимагає доступу на ринок не тільки для товарів, а й для вбудованих послуг. А виріб, виготовлений за допомогою 3D-друку, наприклад, може перетнути кордон як дизайнерська послуга, але стає товаром у момент його споживання. Спільно ці проблеми створюють нові проблеми для формування міжнародної торгової та інвестиційної політики.

Швидкий технологічний розвиток також сприяє зростанню послуг у міжнародній транскордонній торгівлі. Послуги інформаційно-комунікаційних технологій складають основу цифрової торгівлі, забезпечуючи необхідну мережеву інфраструктуру та підтримуючи оцифрування інших видів послуг. Нові технології також сприяли розвитку цифрових послуг, які підтримуються рядом нових послуг, що базуються на інноваційних рішеннях на основі даних, таких як хмарні обчислення.

У світі цифровізації старі торгові проблеми можуть мати нові наслідки, наприклад, вплив обтяжливих прикордонних процедур на торгівлю посилками або обмеження на нові послуги, що торгуються, і виникають нові

проблеми торговельної політики, такі як відмінності в правилах між країнами щодо потоків даних. Необхідне подальше розуміння характеру та масштабів цих змін, щоб допомогти політикам створити середовище, що сприяє розвитку інновацій та цифровій торгівлі товарами та послугами.

Отже, нові цифрові технології можуть сприяти: інноваціям; продуктивності та ефективності; безпечним ланцюжкам поставок; різко підвищити прозорість продукту; покращувати якість обслуговування клієнтів. Цифрова трансформація глобальної торгівлі приносить багато переваг і можливостей, особливо в контексті сучасного економічного ландшафту, а саме: глобальний доступ, підвищена ефективність, оптимізація логістики, підвищена точність та передбачуваність, розвиток електронної комерції, зменшення витрат і збільшення прибутку, покращення клієнтського досвіду. Швидкий технологічний розвиток також сприяє зростанню послуг у міжнародній транскордонній торгівлі. Послуги інформаційно-комунікаційних технологій складають основу цифрової торгівлі, забезпечуючи необхідну мережеву інфраструктуру та підтримуючи оцифрування інших видів послуг. Нові технології також сприяли розвитку цифрових послуг, які підтримуються рядом нових послуг, що базуються на інноваційних рішеннях на основі даних, таких як хмарні обчислення.

1.2. Елементи та особливості цифрової трансформації

Хоча не існує єдиного визнаного і прийнятого визначення цифрової торгівлі, зростає консенсус щодо того, що вона включає цифрові транзакції торгівлі товарами та послугами, які можуть бути доставлені або в цифровому, або у фізичному вигляді і в яких беруть участь споживачі, фірми та уряди. Тобто, хоча всі форми цифрової торгівлі забезпечуються цифровими технологіями, не вся цифрова торгівля здійснюється у цифровому форматі. Наприклад, цифрова торгівля також включає торгівлю

товарами та послугами з використанням цифрових технологій, але з фізичною доставкою, наприклад, покупку книги через онлайн-торговельний майданчик або бронювання проживання в квартирі за допомогою відповідного додатка.

Цифрова трансформація світової торгівлі ґрунтується на ряді інструментів, які сприяють змінам у веденні бізнесу та взаємодії з клієнтами, партнерами та постачальниками. Деякі з найважливіших інструментів цифрової трансформації у світовій торгівлі відображено на рис. 1.3.

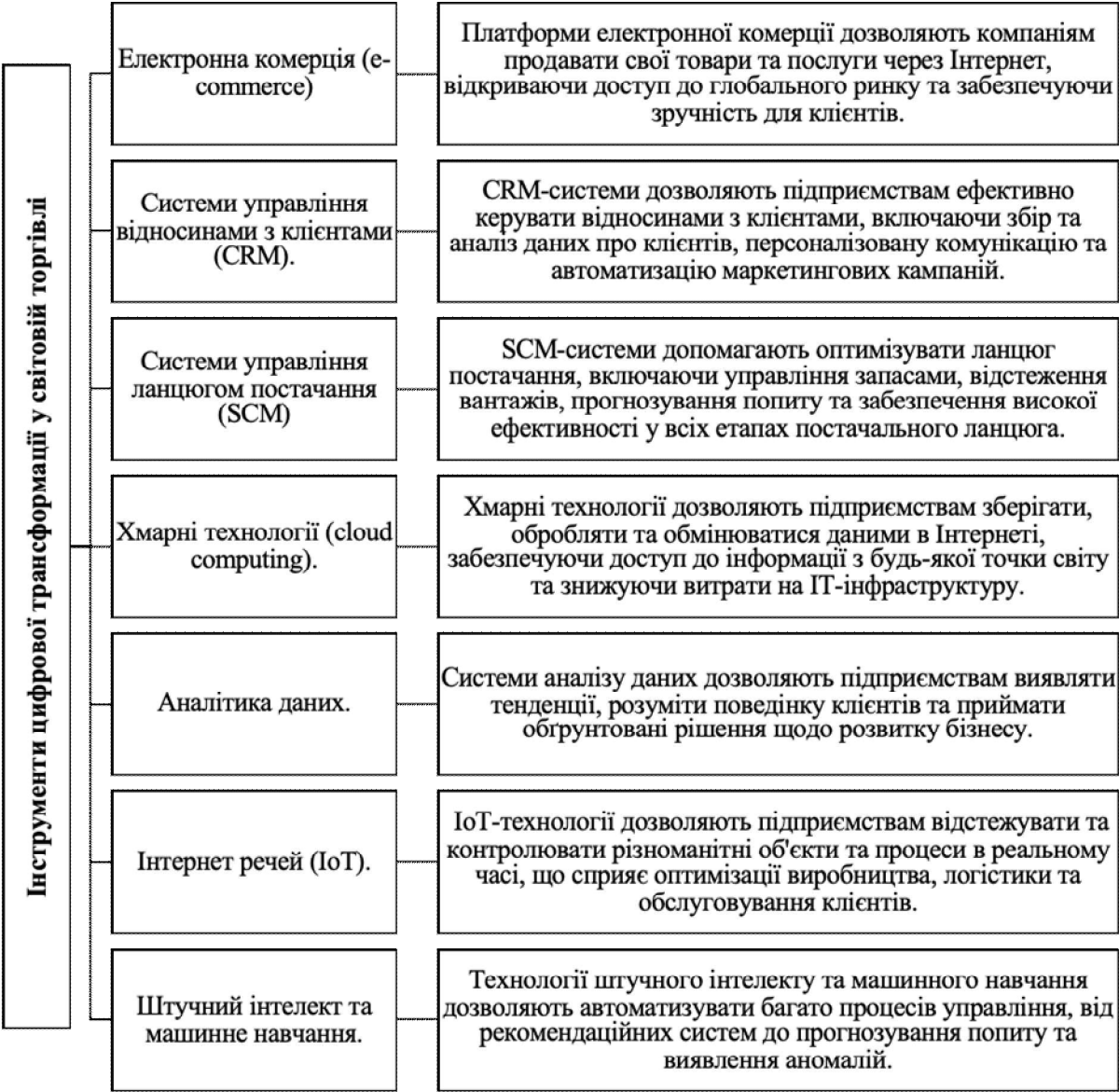

Рисунок 1.3 - Інструменти цифрової трансформації у світовій торгівлі

Ці інструменти допомагають підприємствам адаптуватися до швидко змінюючогося світового ринку та забезпечують їм конкурентні переваги у цифрову епоху.

В основі цифрової торгівлі лежить рух даних. Дані – це не тільки засіб виробництва, це також актив, яким можна торгувати, а також засіб, за допомогою якого організовуються послуги. Це також менш безпосередньо підтримує фізичну торгівлю, дозволяючи здійснювати спрощення процедур торгівлі. Дані також лежать в основі нових і швидко розвиваючих послуг, таких як хмарні обчислення, Інтернет речей (IoT) і адитивне виробництво.

В епоху стрімкого розвитку технологій цифрова трансформація стала рушійною силою у різних галузях, включаючи міжнародну торгівлю. Інтеграція цифрових технологій у торговельні процеси зробила революцію у способах участі підприємств у транскордонних транзакціях.

Відобразимо основні можливості та наслідки цифрової трансформації у світовій торгівлі, відображаючи силу технологій у формуванні глобальної торгівлі (рис. 1.4).

1. Підвищена ефективність. Цифрова трансформація суттєво підвищила ефективність міжнародних торгових операцій. Автоматизовані системи та цифрові платформи спрощують такі процеси, як документація, митне оформлення, логістика та платіжні системи. Це призводить до скорочення паперової роботи, скорочення часу транзакцій та підвищення точності. Використання цифрових інструментів також дозволяє заощадити кошти за рахунок виключення ручних процесів, зменшення кількості помилок та оптимізації управління ланцюжками постачання.

2. Глобальний зв'язок та доступ до ринку. Цифрові технології вийшли за межі географічних кордонів, полегшуючи глобальний зв'язок та розширюючи доступ до ринків для підприємств усіх розмірів. Платформи електронної комерції та онлайн-ринки дозволяють компаніям звертатися до клієнтів по всьому світу, усуваючи бар'єри для входу та дозволяючи малим підприємствам брати участь у міжнародній торгівлі. Цифровий маркетинг і

реклама, що таргетує, ще більше підвищують видимість ринку, дозволяючи компаніям зв'язуватися з потенційними клієнтами по всьому світу.

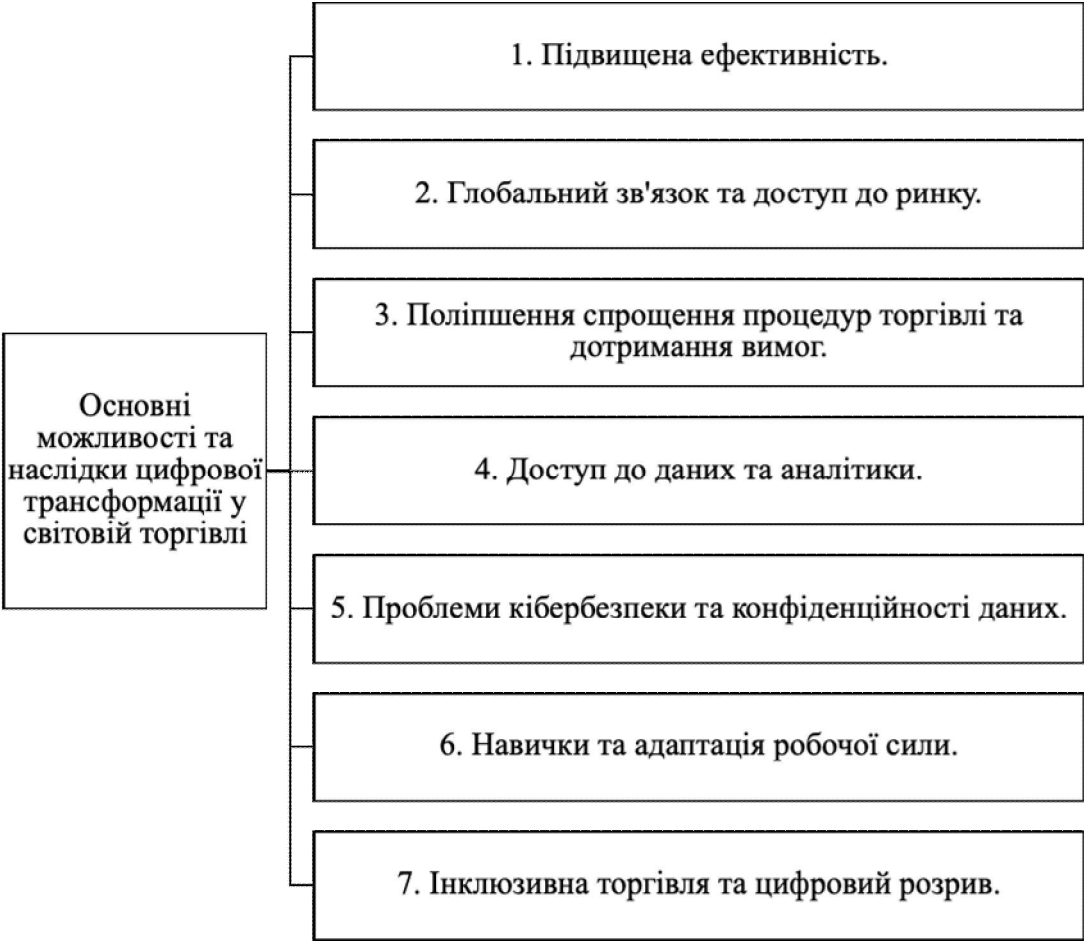

Рисунок 1.4 - Основні можливості та наслідки цифрової трансформації у світовій торгівлі

3. Поліпшення спрощення процедур торгівлі та дотримання вимог. Цифрова трансформація значно покращила процеси спрощення процедур торгівлі та дотримання вимог.

Електронна документація, така як електронні коносаменти та цифрові сертифікати походження, спрощують адміністративні процедури та знижують ризик помилок та шахрайства. Крім того, цифрові платформи дозволяють відстежувати та контролювати постачання в режимі реального часу, підвищуючи прозорість та забезпечуючи дотримання нормативних вимог. Ці досягнення скорочують затримки та сприяють більш плавному проведенню транскордонних транзакцій.

4. Доступ до даних та аналітики. Цифрова трансформація генерує величезні обсяги даних, які можна використовувати для отримання інформації та прийняття обґрунтованих рішень. Завдяки передовій аналітиці та інструментам, що базуються на даних, компанії можуть визначати ринкові тенденції, переваги клієнтів та нові можливості. Це дозволяє їм оптимізувати свої ланцюжки поставок, адаптувати свої пропозиції та розробляти цільові стратегії. Доступ до даних у реальному часі підвищує гнучкість і адаптованість, дозволяючи підприємствам швидко реагувати на ринкові умови, що змінюються.

5. Проблеми кібербезпеки та конфіденційності даних. У міру просування цифрової трансформації у міжнародній торгівлі проблеми кібербезпеки та конфіденційності даних стають критично важливими. Зростання залежності від цифрових платформ та обміну даними збільшує ризик кіберзагроз, витоку даних та несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації. Підприємства повинні приділяти пріоритетну увагу надійним заходам кібербезпеки, включаючи шифрування, автентифікацію та навчання співробітників, щоб захистити дані, пов'язані з торгівлею, та зберегти довіру клієнтів.

6. Навички та адаптація робочої сили. Цифрова трансформація потребує кваліфікованої робочої сили, здатної ефективно використовувати технології. Впровадження цифрових інструментів і платформ вимагає навчання і підвищення кваліфікації співробітників, щоб вони могли орієнтуватися в цифровому ландшафті, що розвивається. Уряди, освітні установи та підприємства повинні співпрацювати для надання програм навчання, які «озброїть» необхідними цифровими навичками для успіху в екосистемі цифрової торгівлі.

7. Інклюзивна торгівля та цифровий розрив. Цифрова трансформація потенційно здатна подолати цифровий розрив та сприяти інклюзивній торгівлі. Однак дуже важливо забезпечити, щоб переваги цифрової торгівлі

були доступні всім країнам і підприємствам, у тому числі в країнах, що розвиваються.

Необхідно докласти зусиль для усунення прогалин в інфраструктурі, підвищення цифрової грамотності та надання підтримки малим та середнім підприємствам (МСП) для ефективного використання цифрових технологій. Співпраця між заінтересованими сторонами є ключем до скорочення цифрового розриву та сприяння справедливій участі у цифровій торгівлі. Цифрова трансформація здійснила революцію у міжнародній торгівлі, відкривши можливості для підвищення ефективності, доступу до ринків та спрощення процедур торгівлі.

Компанії, що використовують цифрові технології, можуть отримати конкурентну перевагу та отримати вигоду з переваг підключеного глобального ринку. Однак необхідно ретельно вирішувати проблеми, пов'язані з кібербезпекою, конфіденційністю даних, адаптацією робочої сили та інклюзивністю.

Уряди, підприємства та міжнародні організації повинні співпрацювати для створення сприятливого середовища, яке сприятиме розвитку цифрової торгівлі, забезпечуватиме кібербезпеку та сприятиме інклюзивному та сталому зростанню глобальної торгівлі в цифрову епоху. Здійснення цифрової трансформації в міжнародній торгівлі – це не тільки можливість, а й необхідність для процвітання бізнесу та внесення вкладу в глобальне торгове середовище, що розвивається.

Цифрова трансформація торгівлі має значення, оскільки вона створює низку переваг. Країни з кращими цифровими зв'язками, наприклад, з більш високим ступенем проникнення Інтернету, мають більш високий рівень відкритості торгівлі і продають більше товарів на більшій кількості ринків. Зростання цифровізації також означає зростання торгівлі: збільшення цифрових зв'язків між країнами на 2% збільшує торгівлю товарами, а торгівлю послугами – більш ніж на 10%[7].

Важливо, що це позитивні ефекти проявляються у всіх секторах світової торгівлі. Коли товари продаються на міжнародному рівні невеликими посилками, 10% збільшення двостороннього цифрового зв'язку (обидві країни збільшують рівень підключення) збільшує експорт посилок до 4%[10].

Цифровізація також може допомогти країнам отримати більше вигод від регіональних торгових угод. У поєднанні з регіональною торговою угодою збільшення цифрових підключень на 10% призводить до додаткового зростання експорту товарів на 2,3%[6].

З іншого боку, інструменти спрощення процедур цифрової торгівлі можуть допомогти знизити витрати торгівлі різних етапах ланцюжка поставок. Наприклад, стійке виконання Угоди Світової організації торгівлі (СОТ) про спрощення процедур торгівлі (СУПТ) дозволило забезпечити більш широку цифровізацію торгових процесів. Навіть скромні зусилля щодо скорочення розривів у ефективності автоматизованих прикордонних процесів можуть призвести до подальшого збільшення торгівлі на цілих 4% у всіх товарних секторах (ОЕСР, 2020[14].

Крім того, ширше використання цифрових інструментів для оптимізації прикордонних процесів може збільшити експорт невеликих посилок більш ніж на 6%[10]. Важливо відзначити, що автоматизація прикордонних процесів може допомогти ММСП у країнах, що розвиваються, брати участь у міжнародній торгівлі та збільшити вартість свого експорту та імпорту більш ніж на 4,5% [6].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Оцінка стану розвитку світової торгівлі

Початок війни в Україні наприкінці лютого 2022 року завдав ще одного удару по світовій економіці, яка все ще не оговталася від наслідків пандемії COVID-19. Фактичне чи потенційне скорочення постачання товарів першої необхідності з України та Росії, особливо зерна та енергоносіїв, призвело до різкого зростання цін на сировинні товари та змусило імпортерів шукати альтернативні джерела цих товарів. Ці стрибки посилили інфляцію, яка й без того зростала в усьому світі внаслідок збоїв у ланцюжках поставок та надзвичайно експансіоністської грошово-кредитної та фіскальної політики, прийнятої під час пандемії. Підвищення відсоткових ставок центральними банками не відразу змогло послабити зростання та інфляцію, але до кінця 2022 року їхній вплив почав відчуватися, оскільки ціни на сировинні товари знизилися. Нові спалахи COVID-19 у Китаї також чинили тиск на торгівлю у четвертому кварталі 2022 року, хоча ослаблення прикордонного контролю в 2023 році обіцяє дати поштовх світовій економіці у майбутньому. З урахуванням усіх цих факторів зростання обсягу торгівлі в річному обчисленні за перші три квартали 2022 року виявилось сильнішим, ніж очікувалося, і склало 4,3 %. Зокрема, торгівля виявилася напорчуд стійкою до війни в Україні. Однак за цими високими початковими показниками було різке зниження в четвертому кварталі 2022 року, що призвело до зниження зростання за рік до 2,7 %. Цьому спаду в торгівлі сприяли кілька факторів, у тому числі зростання кількості випадків зараження COVID-19 у Китаї та посилення грошово-кредитної політики у всьому світі протягом року.

Світова торгівля та виробництво різко сповільнилися у четвертому кварталі 2022 року, оскільки наслідки посилення грошово-кредитної

політики відчувалися у Сполучених Штатах, Європейському Союзі та інших країнах, але падіння цін на енергоносії та припинення китайських пандемічних обмежень породили сподівання на швидке відновлення. Проте відновлення в 2023 році не відбулося, оскільки напружені ринки нерухомості не дозволили сильнішому відновленню економіки укорінитися в Китаї, а інфляція залишається стійкою у Сполучених Штатах та ЄС. Разом із наслідками війни в Україні та пандемією COVID-19 ці події зневіювали перспективи торгівлі на 2023 та 2024 роки. За прогнозом СОТ у 2024 році зростання торгівлі має становити до 3,3% за умови стабільного зростання ВВП на рівні 2,5%. Очікується, що в 2024 році торгівля зростатиме повільніше, ніж ВВП, але швидше ніж наступного року; такі коливання не є чимось незвичайним, враховуючи відносно велику частку чутливих до економічного циклу інвестицій та товарів тривалого користування у торгівлі порівняно з ВВП.

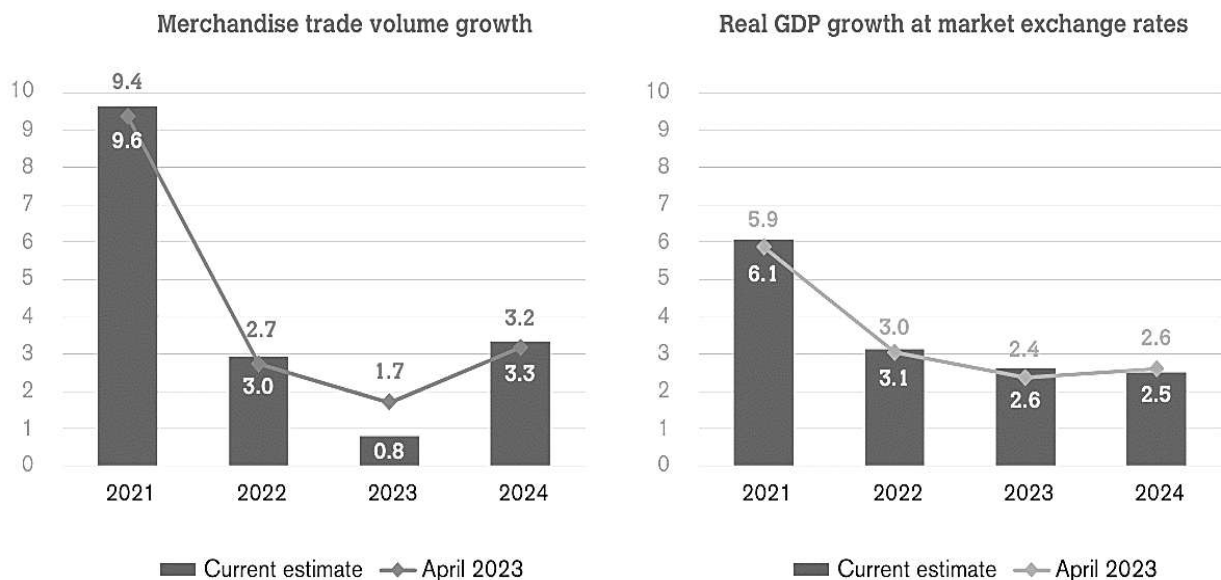

Рисунок 2.1 - Обсяг світової торгівлі товарами та зростання ВВП в 2021–2024 роках, % [54]

Уповільнення торгівлі, зважаючи на все, носить широкомасштабний характер і зачіпає велику кількість країн і широкий спектр товарів, зокрема, певні категорії промислових товарів, таких як залізо та сталь, офісне та

телекомунікаційне обладнання, текстиль та одяг. Помітним винятком є легкові автомобілі, продаж яких різко зріс у 2023 році.

Точні причини уповільнення не зрозумілі, але факторами, що сприяють цьому, є інфляція, високі відсоткові ставки, підвищення курсу долара США та геополітична напруженість. Обсяг товарної торгівлі знизився на 0,5% порівняно з аналогічним періодом 2022 року у першій половині 2023 року, але у другій половині року відбулося помірне зростання. Спад торгівлі у четвертому кварталі 2022 року також призвів до збільшення річного зростання до кінця року.

Ризики для прогнозу включають різкіше, ніж очікувалося, уповільнення темпів зростання економіки Китаю та відновлення інфляції в країнах з розвинутою економікою, що вимагатиме збереження високих процентних ставок протягом більш тривалого періоду. З іншого боку, зростання може також перевищити очікування, якщо інфляція швидко знизиться, що дозволить достроково вийти із грошово-кредитної політики, що стримує економічне зростання та зростання обсягів торгівлі.

Ціни на сировину різко зросли після початку війни в Україні, оскільки можливість перебоїв у постачанні викликала боротьбу за забезпечення доступу до енергоносіїв. Ціна на сиру нафту досягла свого піку у червні 2022 року, а ціни на природний газ досягли рекордного максимуму у серпні того ж року. З того часу ціни різко впали, але за історичними мірками вони залишаються високими. Існує ризик того, що відновлення цін у зимові місяці в північній півкулі може підірвати відновлення економіки, що зароджується, і ще більше знизити обсяги торгівлі.

Середня світова ціна на сиру нафту у серпні 2023 року все ще зросла на 38% порівняно із середнім показником 2019 року, тоді як ціни на природний газ у Європі зросли на 133%. Збільшення потужностей сховищ природного газу в європейських країнах має запобігти надзвичайній волатильності цін на енергоносії, але ціни все одно можуть зрости, якщо попит перевищить

пропозицію з інших причин, включаючи холодну погоду або проблеми з енергетичною інфраструктурою.

Високі ціни на сировину скорочують реальні доходи, але також загрожують країнам з низькими доходами відсутністю продовольчої безпеки. Незважаючи на недавнє зниження цін, у серпні 2023 року середня ціна на продукти харчування була на 46% вищою, ніж у 2019 році, а ціни на добрива зросли на 93%. Фермерам доведеться вибирати між використанням меншої кількості добрив або посадкою меншої кількості сільськогосподарських культур, що призведе до зниження врожайності та збільшення ризику голоду у всьому світі. Зниження цін на продукти харчування та енергоносії допомогло знизити загальний рівень інфляції в багатьох країнах, але базова інфляція залишається стійкою. У 2023 року загальний рівень інфляції США впав до 3,7%, проте базова інфляція застрягла лише на рівні 4,3%.

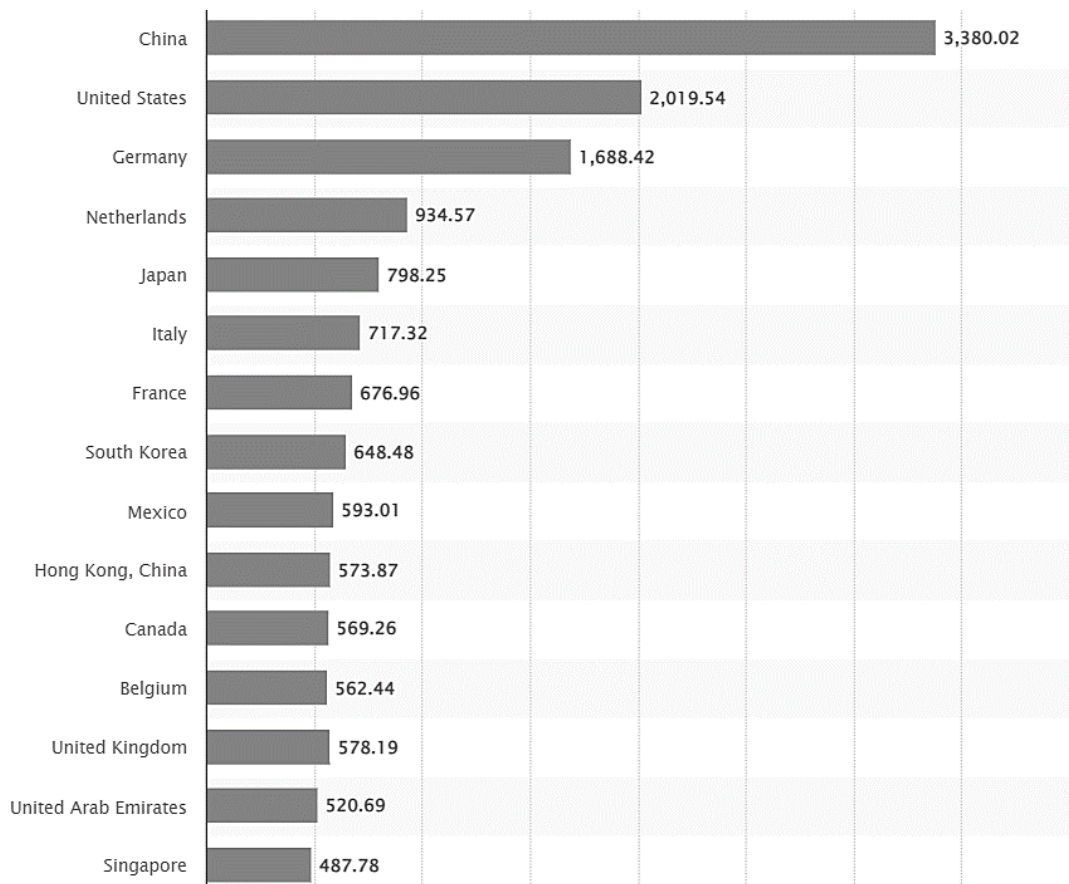

Рисунок 2.2 – ТОП-15 країн за обсягом експорту в 2023 році, млрд. дол. США [54]

У першій половині 2023 року в Північній Америці було зафіксовано найшвидше зростання експорту серед усіх регіонів – на 5,4%, порівняно з тим самим періодом попереднього року. За нею слідували Південна Америка (1,4%), Африка (0,9%), Європа (0,5%), Близький Схід (0,2%), Азія (-2,3%) та регіон СНД1 (-3,5%). Очікується, що зростання експорту в Азії стане позитивним у другій половині року, тоді як зростання експорту до Європи, як очікується, перейде на негативну територію.

У першій половині 2023 року зростання імпорту було найшвидшим у регіонах, які непропорційно експортують паливо, оскільки країни цих регіонів мають величезні прибутки від експорту з початку війни в Україні. До них відносяться СНД (33,7%), Близький Схід (12,2%) та Африка (4,6%). В інших регіонах зареєстровано зниження, включаючи Європу (-1,9%), Азію (-2,0%), Північну Америку (-2,8%) та Південну Америку (-4,2%).

Очікується, що зростання обсягу імпорту стане позитивним в Азії та Північній Америці у другій половині 2023 року, тоді як імпорт у Європі залишиться слабким. Хоча обсяг товарного експорту Азії протягом деякого часу залишався незмінним, він залишається значно вищим за рівень 2019 року завдяки різкому збільшенню поставок продукції промислового призначення з Китаю під час пандемії. У першій половині 2023 року експорт Азії зріс на 14,6% порівняно з 2019 роком, а експорт Північної Америки, Південної Америки та Європи зріс на 3,8%, 3,9% та 2,8% відповідно. Експорт нафтовидобувних регіонів зростав повільніше (Африка – 1,7%) або знижувався (Близький Схід – 1,2%, СНД – 5,7%).

Щодо імпорту, то в Азії зростання зросло на 6,9% у період з 2019 по 2023 рік, у Північній Америці – на 9,8%, а в Європі – на 4,4%. Імпорт також різко зріс у регіонах-експортерах ресурсів, включаючи Південну Америку (9,5%), Близький Схід (11,9%) та СНД (19,1%), але дещо знизився в Африці (-0,6%).

Деякі події на рівні країни можуть здатися нелогічними. Наприклад, у той час як імпорт Азії у першій половині 2023 року знизився на 2,3% у

річному обчисленні, імпорт Китаю фактично зріс на 2,0%. Більшість зниження імпорту в Азії відбулася за рахунок інших країн регіону, включаючи Японію (-2,0%), Сінгапур (-10,0%), Малайзію (-5,6%) і Таїланд (-10,3%) і інші. Тим часом імпорт США та додатковий імпорт ЄС знизилися на 3,7% і 4,2% відповідно.

У таблиці 2.1 підсумовано поточні прогнози СОТ щодо обсягу товарної торгівлі та реального ВВП за ринковими обмінними курсами до 2024 року.

Таблиця 2.1 - Обсяг торгівлі товарами та зростання ВВП, 2019-2024, річна зміна %[54]

Показники/роки	2019	2020	2021	2022	2023	2024P
Обсяг світової торгівлі товарами	0.4	-5.0	9.6	3.0	0.8	3.3
Експорт						
Північна Америка	0.4	-8.9	6.5	4.2	3.6	2.7
Південна Америка с	-1.6	-4.9	6.5	2.2	1.7	0.6
Європа	0.4	-7.7	8.0	3.4	0.4	2.2
СНД	0.0	-1.0	-1.8	-4.5	3.0	1.9
Африка	0.1	-6.8	5.2	-0.8	-1.5	4.1
Близький Схід	-1.0	-6.5	-0.4	7.7	2.0	3.8
Азії	0.8	0.6	13.1	0.4	0.6	5.1
Імпорт						
Північна Америка	-0.6	-5.9	12.5	6.0	-1.2	2.2
Південна Америка	-2.0	-10.5	26.2	3.6	-1.0	3.3
Європа	0.2	-7.2	8.5	5.7	-0.7	1.6
СНД	8.5	-5.4	10.3	-5.5	25.0	-4.0
Африка	4.4	-15.2	8.3	6.3	5.1	3.1
Близький Схід	11.4	-9.0	12.8	13.7	12.5	4.6
Азії	-0.5	-0.8	10.6	-0.5	-0.4	5.8
Світовий ВВП за ринковими валютними курсами	2.6	-3.1	6.1	3.1	2.6	2.5
Північна Америка	2.1	-3.2	5.7	2.3	2.2	1.4
Південна Америка	0.5	-6.3	7.6	4.0	1.9	1.7
Європа	1.7	-5.9	5.9	3.6	1.0	1.4
СНД	2.6	-2.4	5.5	-0.5	1.7	1.9
Африка	2.6	-2.4	4.7	3.6	3.3	3.4
Близький Схід	0.8	-4.2	4.4	6.4	2.6	3.0
Азії	4.0	-0.7	6.5	3.3	4.1	4.0
Найменш розвинені країни (НРК)						
Обсяг товарного експорту	0.4	-0.9	-1.0	1.1	2.2	5.6
Обсяг імпорту товарів	2.4	-8.9	9.9	1.8	1.2	3.1
Реальний ВВП за ринковими валютними курсами	5.0	-2.1	3.7	5.3	4.9	5.2

Якщо прогноз виправдається, у 2023 році в Північній Америці буде зареєстровано найсильніше зростання експорту серед усіх регіонів – 3,6%, за яким слідує регіон СНД – 3,0%. У більшості інших регіонів зростання експорту буде лише скромним, крім Африки, де очікується скорочення експорту на 1,5%. З іншого боку, очікується, що в СНД буде зафіксовано найвище зростання імпорту серед усіх регіонів (25%), за ним йдуть Близький Схід (12,5%) та Африка (5,1%).

В інших регіонах спостерігатиметься помірно зниження, включаючи Північну Америку (-1,2%), Південну Америку (-1,0%), Європу (-0,7%) та Азію (-0,4%). Позитивне зростання обсягів експорту та імпорту має відновитися у 2024 році у всіх регіонах, за винятком СНД, де очікується зниження імпорту після сильного відновлення у 2023 році[54].

Якщо прогноз на 2024 рік буде реалізований, Азія стане найшвидшим регіоном як щодо експорту, так і імпортних сторін. Відношення зростання товарної торгівлі до зростання ВВП дає приблизний захід «еластичність» торгівлі стосовно доходів (чи, іншими словами, реакції торгівлі зміни ВВП). Це співвідношення впало з 1,6 у 2021 році до 0,3 у 2023 році, але, як очікується, зросте до 1,3 у 2024 році. Усереднення значень за 2019 та 2024 роки дає еластичність 1,0, що передбачає, що торгівля, як і раніше, зростає один до одного відповідно до ВВП.

Протягом 2023 року у світовій торгівлі спостерігався спад, насамперед через зниження попиту в розвинених країнах, слабкі показники економіки країн Східної Азії та зниження цін на сировинні товари. Спільно ці чинники сприяли помітному скорочення торгівлі товарами. Навпаки, у торгівлі послугами протягом більшої частини 2023 спостерігалось зростання, причому цей сплеск пояснюється затримкою відновлення після спаду, викликаного Covid-19. Проте відновлення сектора послуг значно сповільнилося у другій половині 2023 року. Спад торгівлі був більш помітним для країн, де торгівля Південь-Південь відставала протягом

більшої частини 2023 року. Ці тенденції можна пояснити не лише спадом у Східній Азії, а й зменшення торгівлі між азіатськими економіками.

Деякі з найважливіших факторів, що впливають на світову торгівлю, включають[54]:

1. Позитивне економічне зростання, але із значними відмінностями. Глобальні економічні прогнози залишаються стабільними, але все ще нижчими від історичних середніх показників. Більше того, між країнами та регіонами зберігаються суттєві відмінності з погляду очікуваних економічних перспектив на 2024 рік. Такі відмінності впливатимуть на структуру торгівлі.

2. Високі відсоткові ставки та ослаблення промислового виробництва. Економічній активності перешкоджають стійко високі відсоткові ставки у низці країн. Останні дані індексу менеджерів із закупівель (PMI) у Китаї та США передбачають стриманий прогноз промислового виробництва у перше півріччя 2024 року.

3. Волатильність ціни сировинні товари. Регіональні конфлікти і геополітична напруженість, що зберігається, ймовірно, посилять невизначеність на сировинних ринках. Крім того, очікується, що зростаюча важливість забезпечення критично важливих корисних копалин для енергетичного переходу вплине на ціни та ще більше сприятиме нестабільності ринку цих товарів.

4. Подовження ланцюжків постачання. На глобальну торгівлю впливає те, як ланцюжки постачання реагують на зміни в торговельній політиці та геополітичну напруженість, при цьому помітні наслідки спостерігаються у зв'язках постачань між Китаєм та Сполученими Штатами. Компанії з інших регіонів, особливо країн Східної Азії та Мексики, отримали можливість більш інтегруватися в ланцюжки поставок, порушені геополітичними проблемами.

5. Збільшення субсидій та заходів щодо обмеження торгівлі. Відродження використання промислової політики та терміновість виконання

кліматичних зобов'язань призводять до змін у торговельній політиці як у формі тарифів, так і нетарифних заходів. 2023 року збільшилося використання торгових обмежувальних заходів. Очікується, що така політика, орієнтована на внутрішній ринок, перешкоджатиме зростанню міжнародної торгівлі.

6. Низький попит на контейнерні перевезення та зростання попиту на сировину. Нині попит на контейнерні перевезення низький, що свідчить відставання Шанхайського індексу ставок контейнерних перевезень. Індекс Baltic Dry, навпаки, продемонстрував позитивну динаміку у другій половині 2023 року, що вказує на зростання світового попиту на сировину[54].

Прогнози СОТ на 2024 рік показують, що зростання світової торгівлі та ВВП повернуться до більш нормальних діапазонів, при цьому зростання торгівлі може зрости до 3,2 %, але повинні зберігати обережність щодо цих прогнозів, враховуючи невизначеність, що зберігається, яка пов'язана з грошово-кредитною політикою, волатильністю фінансових ринків та геополітичною напруженістю. До особливих ризиків, які можуть негативно вплинути на даний прогноз, належать вразливості, виявлені у банківському секторі останнім часом. Наслідки недавніх банкрутств банків у Сполучених Штатах та Європі, мабуть, в основному вдалося стримати, але швидке зростання відсоткових ставок неминуче створить напругу на фінансових ринках, яка може чинити тиск на торгівлю. Тим не менш, є і певний потенціал для оптимізму, викликаний послабленням обмежень COVID-19 у Китаї. Це може мати особливі переваги для таких послуг, як подорожі та транспорт.

Зокрема, за прогнозами СОТ, що товарообіг зросте на 2,6% у 2024 році та на 3,3% у 2025 році після падіння на 1,2% у 2023 році. Тим не менш, існує ризик погіршення ситуації через регіональні конфлікти, геополітичну напруженість і невизначеність економічної політики.

У вартісному вираженні торгівля товарами впала на 5% у 2023 році до 24,01 трлн дол. США, але зниження було переважно компенсовано

зростанням торгівлі комерційними послугами на 9%, яке досягло близько 7,54 трлн дол. США. Загальний обсяг торгівлі товарами та послугами знизився лише на 2%. Особливо яскравою динамікою характеризувався світовий експорт послуг, що надаються у цифровому форматі, який у 2023 році досяг 4,25 трлн дол. США, збільшившись на 9% у річному обчисленні та склавши 13,8% світового експорту товарів та послуг. У 2023 році вартість цих послуг, тобто послуг, що надаються у цифровому вигляді через кордони через комп'ютерні мережі та охоплюють все, від професійних послуг до потокової передачі музики та відео, включаючи дистанційну освіту, перевищила допандемічний рівень більш ніж на 50%.

Що стосується обсягу торгівлі товарами, то більша частина зниження в період з 2022 по 2023 рік була зумовлена Європою, яка зменшила 1,7 процентних пунктів від зростання світового імпорту і скоротила зростання світового експорту на 1,0 процентних пункти. Тим не менш, за прогнозом, в 2024 році всі регіони зроблять позитивний внесок у зростання експорту та імпорту. Зокрема, очікується, що у 2024 році Азія додасть близько 1,3 процентних пунктів до зростання світового експорту та 1,9 процентних пунктів до зростання світового імпорту.

Проте регіональні конфлікти та геополітична напруженість можуть обмежити масштаби відновлення торгівлі, спричинивши подальші стрибки цін на продовольство та енергоносії. Наприклад, незважаючи на те, що перебої в роботі Суецького каналу, спричинені конфліктом на Близькому Сході, досі були відносно обмеженими, деякі сектори, такі як автомобільна промисловість, виробництво добрив та роздрібна торгівля, вже постраждали від затримок та підвищення вартості фрахту. Крім того, схоже, що геополітична напруженість починає впливати на структуру торгівлі: з 2018 року двостороння торгівля між Сполученими Штатами та Китаєм зросла на 30% менше, ніж їхня торгівля з рештою світу. Більше того, з початку війни в Україні торгівля між гіпотетичними блоками геополітично орієнтованих країн зростає на 4% повільніше, ніж торгівля усередині блоків.

Однак, обсяг світової торгівлі товарами практично не змінився протягом всього 2023 року, а спад на 1,2% у 2023 році належить негативним факторам 2022 року. Фактично він зріс на 6,3% порівняно з допандемічним піком у третьому кварталі 2019 року та на 19,1% порівняно з 2015 роком. Ці цифри наголошують на стійкості міжнародної торгівлі. Зростання торгівлі в 2023 році було надзвичайно слабким порівняно зі зростанням реального ВВП за ринковим обмінним курсом, який сповільнився до 2,7% у 2023 році з 3,1% у 2022 році. Очікується, що він залишиться стабільним протягом наступних двох років на рівні 2,6% у 2024 році та 2,7% у 2025 році.

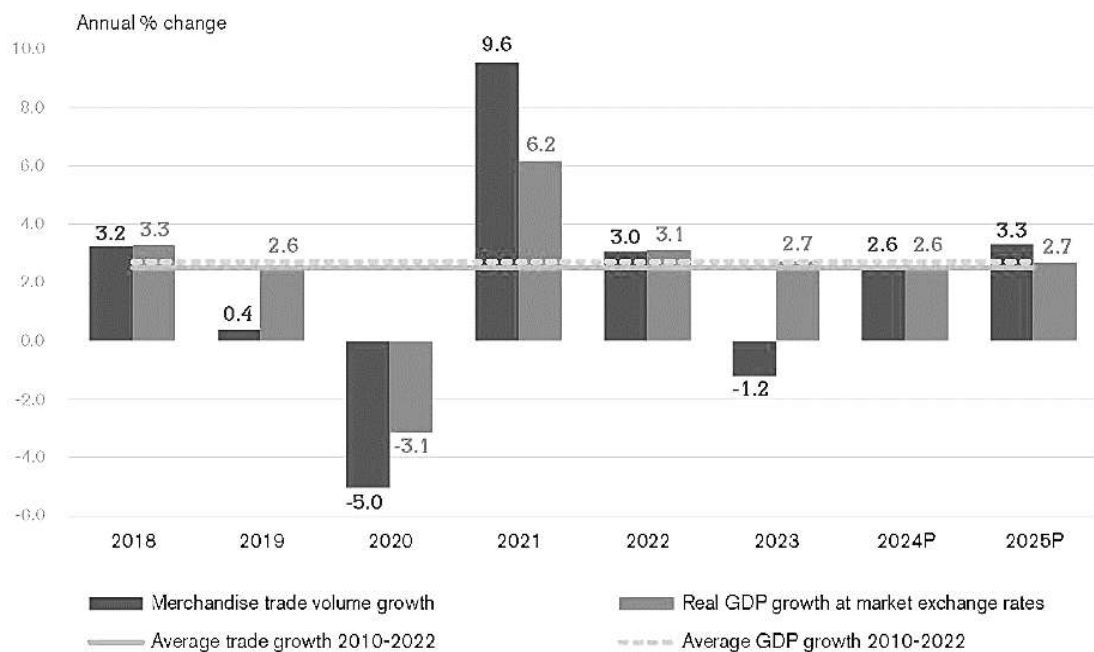

Рисунок 2.3 – Прогноз зміни темпів розвитку світової торгівлі та ВВП в 2024-2025 рр. (2018-2023 рр. фактичні значення), % [54]

Вважаємо, що інфляція була важливим для цього драйвером. У 2023 році зростання цін призвело до зниження реальних доходів населення та зниження чистих доходів компаній, що призвело до зниження попиту на промислові товари, які непропорційно широко представлені у міжнародній торгівлі. Європа особливо сильно постраждала від зростання вартості енергоносіїв від початку війни в Україні через свою залежність від імпорту газу. Проте очікується, що в 2024 році інфляційний тиск ослабне, що

дозволить реальним доходам, особливо у країнах із розвиненою економікою, знову зрости. Це має спонукати споживання промислових товарів. Відновлення попиту на товари, що торгуються, в 2024 році вже очевидне за новими експортними замовленнями, які вказують на поліпшення умов для торгівлі. Послаблення інфляційного тиску та, зрештою, зниження відсоткових ставок мають поступово підвищити споживання та попит на імпорт у 2024 та 2025 роках.

2.2. Тенденції впровадження цифрової трансформації в світовій торгівлі

У ландшафті глобальної торгівлі, що постійно змінюється, поява цифрових технологій у торгівлі стала перетворюючою силою, що використовує інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і цифрові рішення для революційного перетворення традиційних торгових процесів. Цифровізація торгівлі відіграє ключову роль у підвищенні ефективності прикордонного контролю та процедур торговельного адміністрування, тим самим знижуючи торгові витрати та підвищуючи стійкість глобальних ланцюжків поставок. Впровадження передових технологій, таких як аналітика великих даних, штучний інтелект та блокчейн, підвищує ефективність, прозорість та можливості управління ризиками торгових процесів. Вкрай важливо, що цифровізація вирішує проблеми, з якими стикаються малі та середні підприємства (МСП) шляхом пом'якшення непропорційно високих витрат, пов'язаних з торгівлею, відкриваючи нову еру інклюзивності та ефективності у сфері міжнародної торгівлі. В сучасних умовах перехід до цифровізації торгівлі стає не просто вибором, а й стратегічним імперативом для більш взаємопов'язаного та оптимізованого майбутнього.

Згідно з типологією, прийнятою у Глобальному огляді ООН зі спрощення процедур цифрової та стійкої торгівлі (UNTF), цифровізація торгівлі розгортається за двома взаємопов'язаними напрямками: «безпаперова торгівля» та «транскордонна безпаперова торгівля». З іншого боку, транскордонна безпаперова торгівля спрямована на сприяння юридичному визнанню та обміну торговими даними та документами в електронній формі між національними кордонами із країнами-торговельними партнерами. У цьому контексті ООН пропонує новий показник, отриманий на основі дослідження UNTF, який називається Індекс цифровізації торгівлі (TDI). На основі TDI визначаються лідери в цифровізації торгівлі у регіонах світу.

У той час як Дослідження UNTF охоплює 60 показників, індекс цифровізації торгівлі безпосередньо фокусується на 16 ключових показниках [1], пов'язаних з аспектами цифровізації торгівлі. У базі даних Глобального дослідження на сайті www.untfsurvey.org представлено оцінку реалізації в діапазоні від нуля до трьох для кожного із заходів щодо спрощення процедур цифрової торгівлі, перелічених у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Перелік заходів щодо спрощення процедур цифрової торгівлі, що враховуються в Індексі цифровізації торгівлі[53]

Підгрупи	Заходи
Безпаперова торгівля	Автоматизована митна система
	Доступ до Інтернету доступний митниці та іншим органам торговельного контролю.
	Електронна система «єдиного вікна»
	Електронна подача митних декларацій
	Електронна заява та видача дозволу на ввезення та вивезення
	Електронна подача морських вантажних маніфестів
	Електронна подача авіавантажних маніфестів
	Електронна заява та видача преференційного сертифікату походження
	Електронна оплата мит та зборів
	Електронна заява на митне повернення
Транскордонна безпаперова торгівля	Закони та правила для електронних транзакцій
	Визнаний центр сертифікації
	Електронний обмін митною декларацією
	Електронний обмін сертифікатом походження
	Електронний обмін Санітарним та Фітосанітарним сертифікатом
	Безпаперове інкасо платежу за документарним акредитивом

Загальний індекс відображає, наскільки добре країна виконує заходи для цифровізації, розраховується як загальний бал реалізації, розділений на максимально досяжний бал. Цей індекс є орієнтиром для країн, які прагнуть оцінити і покращити свої досягнення в галузі цифровізації торгівлі, пропонуючи всебічне розуміння ситуації, що змінюється, і сприяючи стійкому спрощенню процедур торгівлі, заснованому на цифрових технологіях. Усього аналізу в 2023 році взяли участь 163 країни.

Щодо цифровізації торгівлі у 2023 році на рис. 2.4 показано середні темпи цифровізації торгівлі по регіонах.

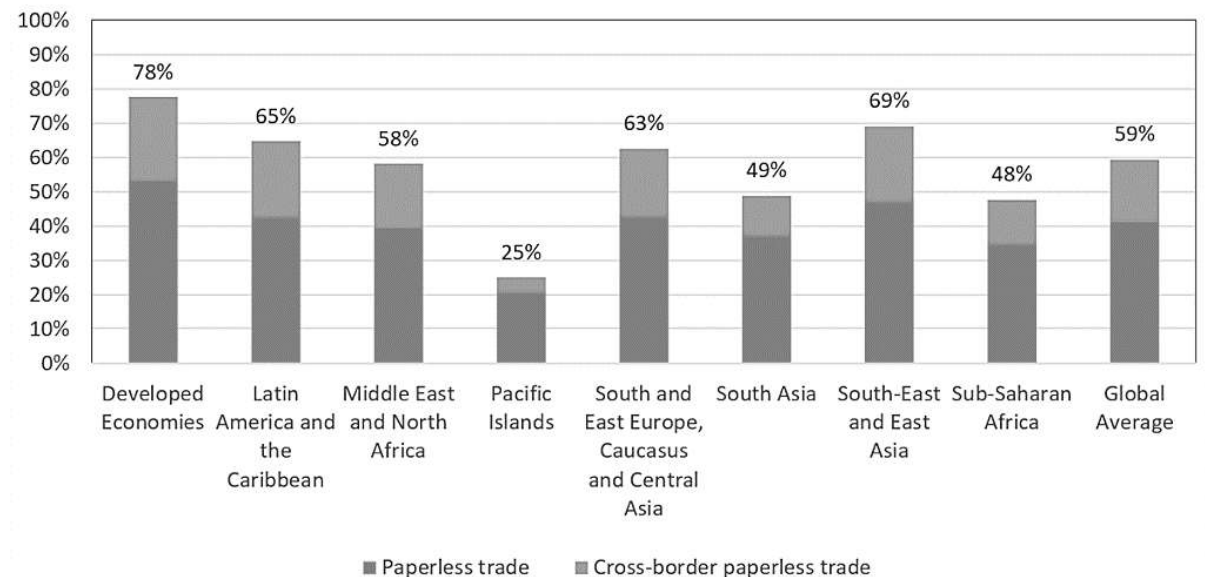

Рисунок 2.4 - Індекс цифровізації торгівлі – показники у регіонах світу [53]

Доцільно зазначити, що існує діапазон 53 процентних пункти у показниках реалізації по регіонах та значні відмінності всередині них. Наприклад, на Близькому Сході та в Північній Африці значення індексів варіюються від 31% у Ємені до 91% у Саудівській Аравії, в середньому до 58% у регіоні. Серед окремих країн лідерами із загальних темпів цифровізації торгівлі є Нідерланди та Нова Зеландія з 96%, а також Австралія, Бельгія, Республіка Корея та Сінгапур із 93%.

У регіонах, що розвиваються, Сінгапур і Республіка Корея лідирують у Південно-Східній та Східній Азії з 93%, а Бразилія та Перу випереджають Латинську Америку та Карибський басейн з 91%.

Саудівська Аравія лідирує на Близькому Сході та Північній Африці з показником 91%. У Південній та Східній Європі, на Кавказі та в Центральній Азії Узбекистан лідирує з 89%, за ним йдуть Азербайджан та Туреччина з 80%. Індія може похвалитися найвищим рівнем реалізації у Південній Азії – 87%.

Примітно, що країни з розвиненою економікою в цілому перевершують країни, що розвиваються, в цифровізації торгівлі, що відображає необхідність високого рівня співробітництва для повної реалізації. Ці відмінності наголошують на глобальному заклик до спільних зусиль для досягнення ефективної цифровізації торгівлі.

На рисунку 2.5 представлено картину розвитку прогресу у сфері спрощення процедур торгівлі у період із 2021 по 2023 рік з упором на регіональні темпи реалізації.

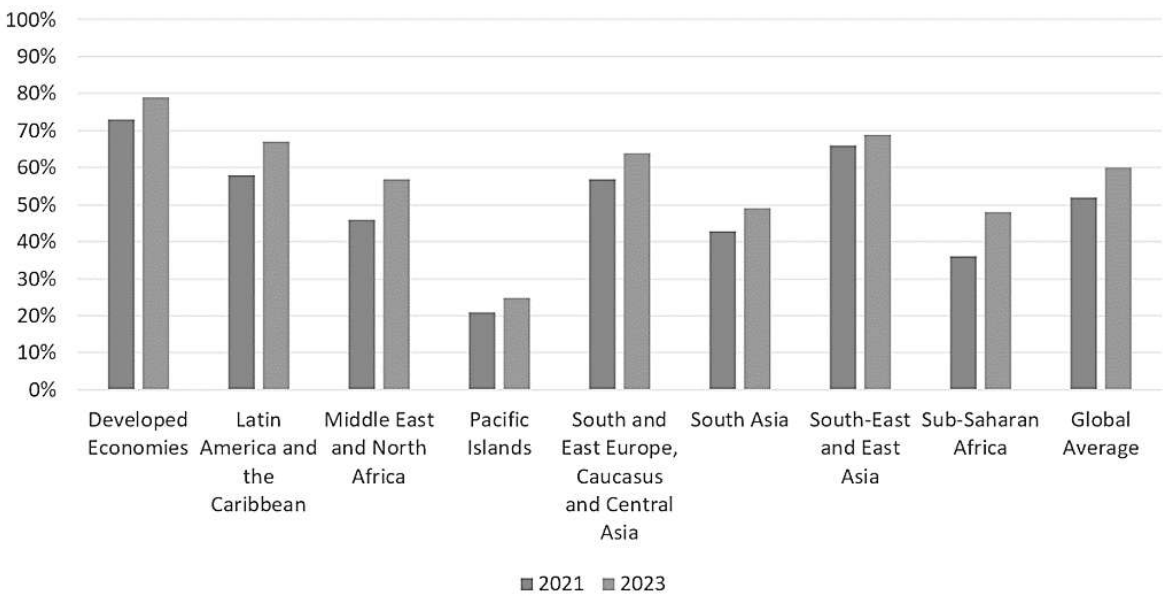

Рисунок 2.5 - Індекс цифровізації торгівлі. Еволюція у світовому масштабі у період з 2021 по 2023 роки [53]

Доцільно зазначити, що глобальний рівень впровадження за цей період зріс на 8 процентних пунктів у країнах, які брали участь у обох дослідженнях. Лідерами цієї траєкторії є країни Африки на південь від Сахари, які демонструють вражаюче зростання на 12 процентних пунктів, за якими йдуть регіони Близького Сходу і Північної Африки, де спостерігається зростання на 11 процентних пунктів.

Проте контраст очевидний у двох регіонах, де спостерігається найнижче зростання: на островах Тихого океану та у Південно-Східній та Східній Азії. Особливе занепокоєння викликають тихоокеанські острови, оскільки вони не лише демонструють найповільніше зростання, а й мають найнижчий показник цифровізації торгівлі.

Хоча прогрес є очевидним, залишається ще багато можливостей для покращення. Рух до розширення спрощення процедур торгівлі продовжується, що вимагає продовження зусиль та співпраці, щоб усунути існуючі прогалини та просунути глобальну торгівлю у більш упорядковане та ефективне майбутнє.

На рисунку 2.6 показано прогрес у спрощенні процедур торгівлі на основі регіональних темпів реалізації у період з 2021 по 2023 рік.

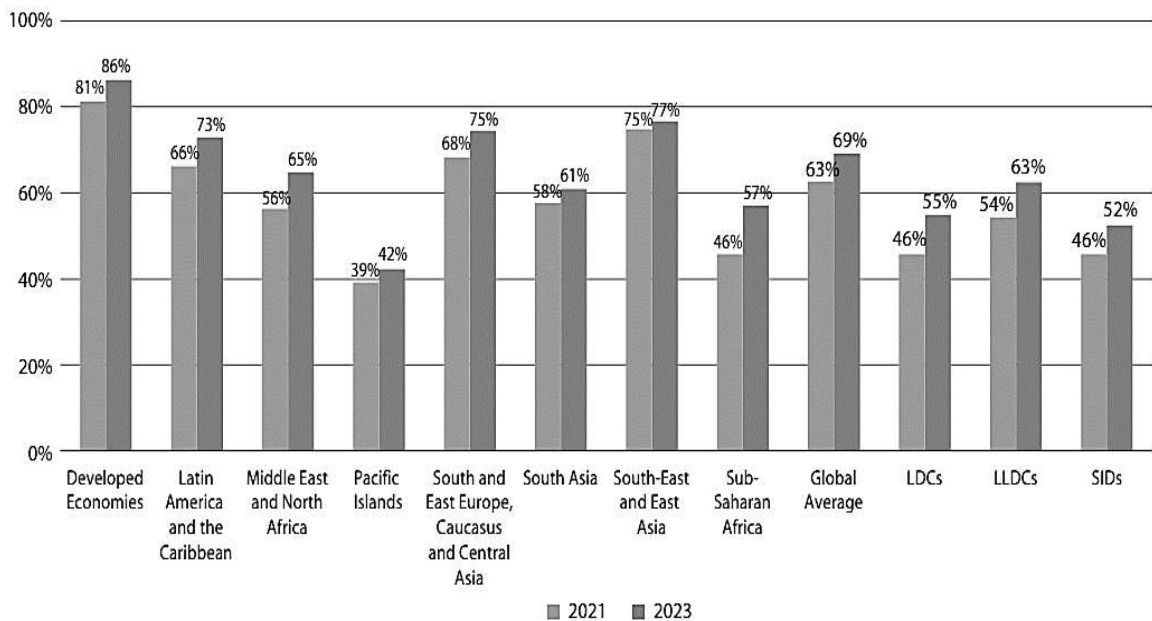

Рисунок 2.6 - Темпи реалізації заходів щодо спрощення процедур торгівлі по регіонах у період з 2021 по 2023 рік[53]

Рівень реалізації на глобальному рівні за цей період збільшився на 6 процентних пунктів для країн, які брали участь в обох дослідженнях. Найбільший прогрес спостерігається в країнах Африки на південь від Сахари, де рівень реалізації збільшився більш ніж на 11 процентних пунктів, за яким йдуть регіон Близького Сходу та Північної Африки (+8 процентних пунктів). Істотний прогрес спостерігався також серед країн з особливими потребами, а саме найменш розвинених країн, де зростання склало 9 процентних пунктів, та РСНВМ – на 8 процентних пунктів. Цей прогрес особливо вражає, оскільки країни в цих групах стикаються з додатковими проблемами через відсутність інфраструктури, включаючи стабільний доступ до Інтернету, а також ряд факторів, які можуть зробити їх більш уразливими до торгових потрясінь та інфляційного тиску.

Стійкий вплив кризи Covid-19 залишається бар'єром міжнародної торгівлі. Геополітичні конфлікти посилили збої у глобальних ланцюжках поставок, а висока інфляція призвела до зростання торгових витрат та посилення невизначеності. Проте за останні кілька років пандемія мала деякі позитивні наслідки, оскільки вона спонукала країни прискорити свої зусилля щодо забезпечення більш плавних торгових потоків та вдосконалити свою поточну практику спрощення процедур торгівлі у нормативно-правовій, інституційній та технічній сферах.

Додаткові заходи щодо підвищення стійкості, вжиті в роки пандемії, стали основним фактором значного загального збільшення темпів спрощення процедур глобальної торгівлі в період з 2021 по 2023 рік (збільшення на 15 процентних пунктів), а зусилля, що продовжуються, у цій галузі допомагають пояснити загальні 6 процентних показників спрощення процедур торгівлі. У період з 2021 до 2023 року обсяг реалізації заходів щодо спрощення процедур глобальної торгівлі зросте на кілька пунктів.

На рисунку 2.7 показано покращення показників за період з 2019 по 2023 роки дослідження відповідно до підгруп заходів щодо спрощення

процедур торгівлі для 128 країн. Прогресу було досягнуто за всіма підгрупами заходів.

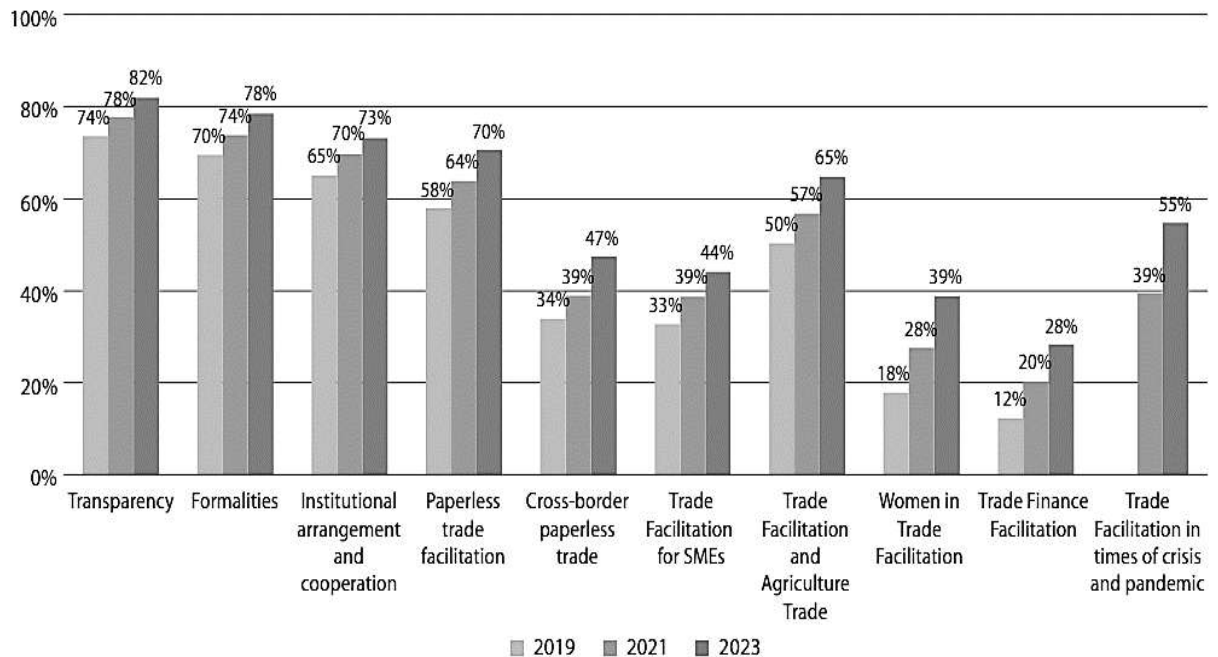

Рисунок 2.7 - Прогрес глобальних темпів реалізації заходів щодо спрощення процедур торгівлі, 2019-2023 рр. [53]

Найбільшого прогресу було досягнуто у покращенні «спрощення цифрової торгівлі» за допомогою «спрощення безпаперової торгівлі» та «транскордонної безпаперової торгівлі», зі збільшенням на 7 та 9 процентних пунктів відповідно. Заходи в рамках «Спрощення процедур цифрової торгівлі» демонструють найвищий рівень покращень у всіх підгрупах. Це може бути пов'язане з прагненням до вдосконалення цифрових систем і прискореним використанням безпаперової торгівлі.

Незважаючи на досягнутий прогрес у різних галузях, ще є можливості для вдосконалення. Справді, коли йдеться про «сприяння торговельному фінансуванню» та «жінкам у сприянні торгівлі», рівень реалізації становить 28% та 38% відповідно, що робить їх найменш реалізованими підгрупами.

У таблиці 2.3 подано інформацію про хід реалізації заходів щодо спрощення процедур торгівлі у кожній підгрупі.

Таблиця 2.3 – Прогрес щодо реалізації заходів для спрощення процедур торгівлі за період з 2021 по 2023 рр. [53]

Підгрупа	Найбільш реалізовано (% країн)		Найменш реалізовано (% країн)	
	Захід	Впроваджено повністю, частково та на пілотній основі (%) / повне впровадження (%)	Захід	Впроваджено повністю, частково та на пілотній основі (%) / повне впровадження (%)
Прозорість	Консультації із зацікавленими сторонами щодо нових проектів нормативних актів (до їхнього остаточного доопрацювання)	95.1 / 63.8	Попереднє рішення про тарифну класифікацію та походження імпортованих товарів	88.3 / 57.7
Формальності	Управління ризиками	96.3 / 60.7	Встановлення та публікація середніх термінів випуску	84.0 / 32.5
Інституційна структура та співробітництво	Національний комітет зі спрощення процедур торгівлі або аналогічний орган	93.9 / 68.1	Державні установи, які делегують прикордонний контроль митним органам	66.3 / 31.3
Спрощення транзитних перевезень	Обмежте фізичні перевірки транзитних товарів та використовуйте оцінку ризиків	77.9 / 60.7	Підтримка попередньої обробки для полегшення транзиту	70.6 / 32.5
Безпаперова торгівля	Автоматизована митна система	98.8 / 76.1	Електронна заява на митне повернення	56.4 / 25.2
Транскордонна безпаперова торгівля	Закони та правила для електронних транзакцій	82.8 / 37.4	Електронний обмін сертифікатом походження	54.6 / 5.5
Сприяння торгівлі у рамках політики МСП	Інформаційні заходи, пов'язані з торгівлею, для МСП	84.7 / 44.2	МСП у схемі УЕО	42.3 / 20.2
Сприяння торгівлі та торгівлі сільськогосподарською продукцією	Особливий режим для продуктів, що швидко псуються	88.3 / 47.9	Електронна заявка та видача сертифікатів УПС	67.5 / 27.0
Жінки у сприянні торгівлі	Членство жінок у Національному комітеті зі спрощення процедур торгівлі або аналогічних органів	65.6 / 12.9	Політика/стратегія ФТ щодо розширення участі жінок у торгівлі	50.9 / 11.7
Сприяння торговому фінансуванню	Доступні різноманітні послуги торговельного фінансування	74.2 / 28.2	Влада бере участь у проєкті ланцюжка поставок на основі блокчейну, що охоплює торгове фінансування.	16.6 / 3.1

Продовження таблиці 2.3

Сприяння торгівлі за часів кризи та пандемії	Координація між країнами з надзвичайних заходів ФТ	76.7 / 28.8	Розроблено план щодо сприяння торгівлі під час майбутніх криз	62.0 / 23.3
Спрощення процедур торгівлі для електронної комерції	Заходи ФТ для транскордонної електронної торгівлі	57.1 / 6.7		
Сприяння торгівлі та захист дикої природи	Електронне застосування, випуск та обмін eCITES	28.8 / 0.0		

Сприяння фінансуванню торгівлі особливо впливає на МСП, яким у багатьох випадках не вистачає ресурсів, необхідних для участі в міжнародній торгівлі та цифровізації своїх торгових процесів. Компанії, здатні експортувати, в середньому більш прибуткові, ніж ті, що обмежуються внутрішніми ринками, що робить доступ до торговельного фінансування обов'язковою умовою досягнення більш інклюзивної торгівлі. Аналогічним чином, «жінки у сприянні торгівлі» мають вирішальне значення, оскільки їхнє значення сприяє досягненню цілей розвитку, викладених на Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, шляхом розширення участі та внеску жінок у спрощення процедур торгівлі.

Відповідно до таблиці 2.3, підгрупа «прозорість» має найвищий рівень реалізації: рівень реалізації становить 80%. Серед заходів цієї підгрупи найбільш широко реалізований захід «консультації зацікавлених сторін щодо проектів нових нормативних актів»: 95% країн запровадили її принаймні на пілотній основі. Повна реалізація була досягнута майже у 64% країн. Після заходів «прозорості» заходи «формалізму» та «спрощення транзиту» демонструють найвищі показники реалізації – 78% та 74% відповідно.

У підгрупі «формальностей» заходи, що реалізуються більшістю країн, включають:

- «управління ризиками» (96%);
- «аудит після митного очищення» (96%);

- «відділення випуску від остаточного визначення мит, податків та зборів» (94%).

Тим не менш, ще є можливості для покращення таких заходів, як «встановлення та публікація середнього часу випуску», що нині становить 84% (табл. 2.3).

У підгрупі «спрощення транзитних процедур» рівень реалізації більшості заходів перевищує 70%. Такі заходи, як «обмеження фізичного огляду транзитних товарів та використання оцінки ризиків», демонструють рівень реалізації 85%, тоді як «співпраця між агентствами країн, що беруть участь у транзиті», становить 74%, а «угоди про спрощення транзитних процедур» - 71 %. Проте залишається потенціал для покращення заходу «підтримки попередньої обробки для спрощення транзитних процедур», рівень реалізації якої наразі становить 67%.

Загалом результати індексу свідчать про позитивний прогрес у спрощенні процедур торгівлі, при цьому спостерігаються значні успіхи у заходах щодо «формалізації» та «спрощення транзиту». Щоб спиратися на це, цілеспрямовані зусилля повинні посилити підтримку попередньої обробки для полегшення транзиту, оптимізуючи торгові процеси і результати.

Отже, результати дослідження виявили серйозні відмінності між країнами та регіонами та великі можливості для прогресу у досягненні повної цифрової торгівлі та безперебійного електронного торгового потоку даних та документів з міжнародних ланцюжків постачання. Практичні аспекти впровадження транскордонної безпаперової торгівлі наголошують на необхідності спільних зусиль за межами окремих країн, що спираються на існуючі міжнародні стандарти та пілотне тестування різних механізмів та рішень. Координація практики в кількох країнах вимагає прагматичного підходу, підкріпленого твердими політичними зобов'язаннями, що наголошують на важливості міжурядових угод на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях для забезпечення сталого

прогресу та співпраці з часом. Приклади таких угод включають двосторонні угоди про електронний обмін одним або кількома конкретними документами, Угоду АСЕАН про «єдине вікно», Рамкову угоду про спрощення транскордонної безпаперової торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а також ширше цифрове торгове або економічне партнерство. угоди. Ці рамки забезпечують структуровану основу для покращення співробітництва у цифровій торгівлі, визнаючи необхідність спільної роботи для подолання складнощів транскордонних транзакцій.

2.3. Перспективні напрями використання цифрової трансформації в світовій торгівлі

У швидко змінюваному ландшафті світової торгівлі 2024 рік стане роком кардинальної трансформації та адаптації. Підприємства та політики не лише долають економічні та політичні складнощі, але також знаходяться в авангарді цифрової трансформації, щоб залишатися конкурентоспроможними та ефективними.

Ключовим аспектом цієї трансформації на глобальній торговій арені є впровадження передових цифрових рішень, таких як SAP S/4HANA. Ця ERP-система нового покоління є прикладом того, як компанії можуть трансформувати свою діяльність: від логістики ланцюжка поставок до взаємин із клієнтами. Інтеграція SAP S/4HANA у торговельну практику дозволяє аналізувати дані в режимі реального часу, удосконалювати процеси прийняття рішень та підвищувати операційну ефективність. Це цифрове зрушення особливо важливе для адаптації до динамічних вимог міжнародної торгівлі.

На рисунку 2.8 відображено прогноз зміни торгових потоків до 2032 року.

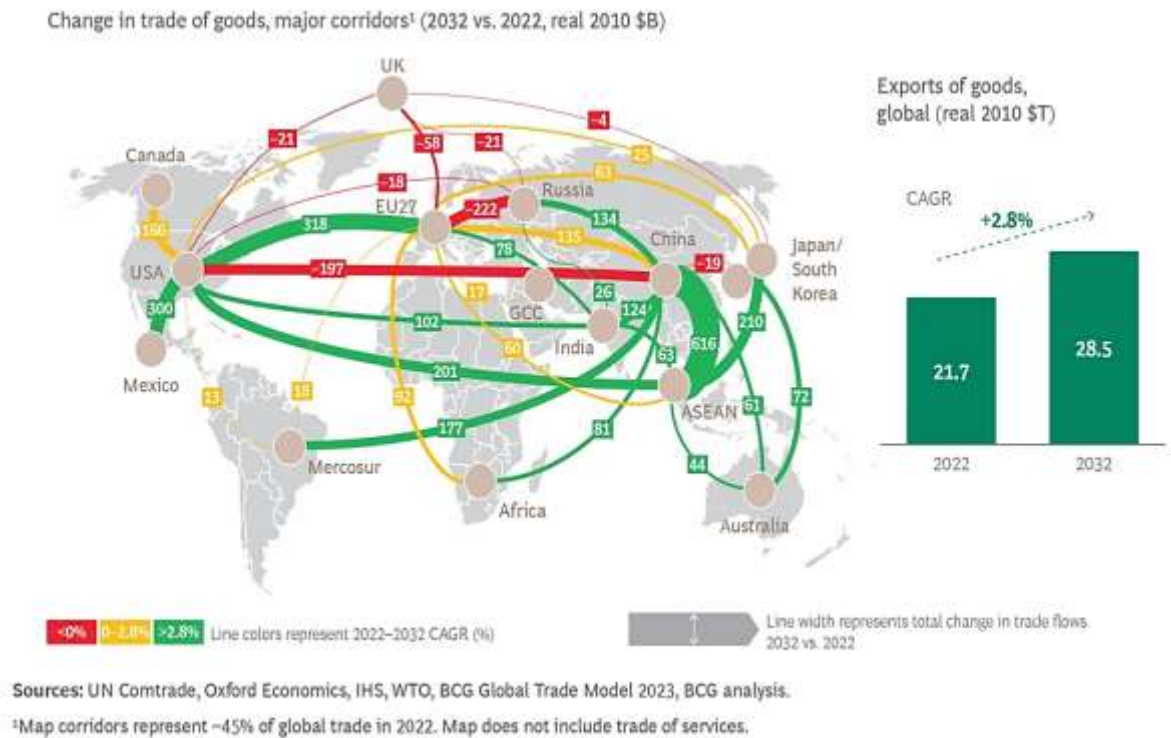

Рисунок 2.8 – Прогноз зміни торгових потоків до 2032 року [55]

Завдяки доданню рівня цифрової трансформації з цифрових технологій з BCG Platinion впровадження сучасних ERP-рішень та IT-архітектур стає все більш важливим. Ці технології забезпечують розширений аналіз даних, покращений процес прийняття рішень та операційну ефективність, що вкрай важливо у гонці цифрової трансформації.

Світова організація торгівлі прогнозує помірне відновлення світової торгівлі в 2024 році з прогнозованим зростанням на 3,3%. Цей оптимізм стримується такими факторами, як геополітична напруженість та зміна економічної політики, де цифрові рішення відіграють ключову роль, допомагаючи підприємствам адаптуватися та ефективно реагувати.

Пандемія COVID-19 призвела до значного збільшення торгівлі товарами медичного призначення, що наголосило на необхідності надійного управління ланцюжками поставок. Сучасні цифрові інструменти сприяють ефективному обробленню цих збільшених потоків, забезпечуючи своєчасну та ефективну доставку ресурсів.

Оскільки в Китаї спостерігається скорочення експорту, диверсифікація глобального ланцюжка поставок є очевидною. Цей зсув вимагає гнучкості та оперативності в операціях, досяжних за допомогою передових ІТ-архітектур та ERP-систем, які допомагають підприємствам швидко адаптуватися до змінних моделей торгівлі.

Зростання регіональних торгових мереж, особливо на Близькому Сході, наголошує на важливості цифрових зв'язків для більш плавних транскордонних транзакцій. Цифрові платформи дозволяють відстежувати в режимі реального часу та оптимізувати торгові процеси, сприяючи тіснішій економічній співпраці. У разі скорочення світової торгівлі, прогнозованого ЮНКТАД, використання цифрових інструментів подолання невизначеностей стає критично важливим. Можливості розширеної аналітики та прогнозування сучасних ІТ-рішень допоможуть компаніям підготуватися до різних ринкових сценаріїв.

У 2024 році інтеграція цифрової трансформації у глобальну торгівлю буде не просто вигідною, а й необхідною для бізнесу, що прагне процвітання. Сучасні ERP-системи та ІТ-архітектури є ключем до підвищення ефективності, адаптованості та стратегічного планування у цьому динамічному середовищі.

Квантові обчислення забезпечують постійне вдосконалення промислових процесів виробництва, стимулюючи нові методи поліпшення всього: від літій-іонних батарей і біорозкладних пластиків до екологічно чистого авіаційного палива. використанням штучного інтелекту із використанням смарт-контрактів.

Транспортні контейнери з підтримкою Інтернету речей (IoT) взаємодіють один з одним та з мережею, забезпечуючи підтримку продуктів у належному стані, скорочуючи кількість відходів та псування.

Все це стає можливим завдяки технологіям розподіленого реєстру та електронної митної та юридичної інформації, доступної сторонам одним

дотиком пальця, що полегшує оплату, отримання та дотримання законодавства.

Транзакційні витрати на обробку митних документів, які раніше могли перевищувати вартість переміщення контейнера, значно скорочуються, а безпека підвищується завдяки електронним митним документам на основі блокчейну. Крім цієї ефективності торгівлі, скорочення викидів та відходів на транспорті, а також підвищення прозорості для споживачів та розширення вибору щодо екологічно та соціально безпечних продуктів.

Однак для того, щоб це стало реальністю, необхідно впровадити національні та глобальні торгові правила, які зменшують бар'єри для потоків даних, усунути нетарифні бар'єри, такі як невідповідні стандарти та сумісність даних, а також заохочувати інвестиції приватного сектору за допомогою стабільних та чітких нормативних та глобальних рамок правил обміну даними.

Крім того, технічний потенціал та досвід на рівні країн мають бути достатньо надійними, щоб підтримувати ІТ-інфраструктуру, а також здатність уряду впроваджувати нові технології та отримувати вигоду від їх впровадження. Цифрові технології мають потенціал забезпечити величезне зростання ефективності та розширення можливостей для світової торгівлі, але як країни, що розвиваються, так і розвинені країни повинні мати необхідний технічний потенціал, щоб діяти в цьому світі, що розвивається.

Згідно з Показниками сприяння торгівлі ОЕСР, всі країни з ринковою економікою, що формується, і країни, що розвиваються, досягли значного прогресу в автоматизації та оптимізації торгових процесів на кордоні з моменту набуття чинності СУПТ СОТ у 2017 році. Однак необхідні подальші реформи в таких галузях, як електронна подача заявок та обробка торгових документів, використання цифрових сертифікатів та підписів, впровадження єдиного електронного вікна. Досягнення в цих галузях також можуть підтримати зусилля щодо регіональної інтеграції шляхом покращення

співпраці між прикордонними відомствами та більш активної участі приватного сектору [10].

Проблеми, з якими стикаються країни, що розвиваються, при реалізації реформ зі спрощення процедур торгівлі, прямо визнані в Угоді СОТ щодо СУПТ, яка пов'язує реалізацію з наданням допомоги. З моменту запуску ініціативи «Сприяння торгівлі» у 2005 році організації співробітництва з метою розвитку виділили близько 4,7 млрд. дол. США на допомогу з метою спрощення процедур торгівлі [11].

Переваги цифровізації для торгівлі та торгівлі для цифровізації також вимагають дій у низці різних галузей політики: від формування цифрових навичок та усунення цифрової нерівності до покращення доступу до товарів та послуг інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а також доступності та надійності інтернет-з'єднань [1].

Прийняття цілісного підходу до відкритості ринку означає розуміння того, як питання торгової політики взаємодіють з іншими сферами політики, такими як конфіденційність, інновації, конкуренція, інфраструктура, зв'язок, оподаткування та навички. Успішні компанії в епоху цифрових технологій поєднують впровадження нових технологій із доступом до глобальних ринків. Таким чином, торговельну політику слід розглядати в контексті багатьох інших політик, які мають значення для матеріалізації загальних вигод від впровадження цифрових технологій.

У багатьох країнах, що розвиваються, вже спостерігається значне впровадження інструментів з питань, пов'язаних з цифровою торгівлею. Це говорить про те, що існує міцна база міжнародних інструментів, де можуть будуватися міжнародні заходи з сприяння розвитку цифрової торгівлі. Деякі регіональні торгові угоди та форуми регіонального співробітництва, в які входять країни, що розвиваються, у тому числі Асоціація держав Південно-Східної Азії, Співтовариство з розвитку країн півдня Африки, Економічна спільнота західноафриканських держав та Африканський союз, також розглядають нові правила в областях, важливих для цифрової торгівлі [12].

Важливо, щоб країни, що розвиваються, брали участь у поточних дискусіях з цифрової торгівлі та допомагали формувати правила, які лежать в основі зростаючої частини їхньої економіки, оскільки транскордонні нормативні розбіжності та відсутність функціональної сумісності можуть призвести до додаткових транзакційних витрат, коли для того, щоб здійснити цифрові операції торгівлі між країнами, необхідно узгодити між собою безліч нормативних рамок.

Інфраструктура ІКТ є ключовим чинником реалізації переваг цифрових технологій для розвитку світової торгівлі. Наприклад, аналітики прогнозують, що до 2025 року у світі буде 30 млрд. підключених до Інтернету пристроїв [20]. Але для максимізації впливу базових цифрових інструментів і платформ (від комп'ютерів і смартфонів до програм, що на них працюють), які підтримують глобальну цифрову економіку, необхідно забезпечити безперешкодний потік даних. У 1992 року глобальні потоки широкосмугових даних становили лише 100 гігабайт (ГБ) щодня. Сьогодні глобальний інтернет-трафік складає 150 000 ГБ на секунду. Тільки Google обробляє 100 000 пошукових запитів в Інтернеті по всьому світу за секунду. Поряд із цими вимогами до даних виникають вимоги до інфраструктури для підтримки їх розробки та впровадження. Збільшення впровадження, пропускної спроможності, персоналу ІКТ та технічного потенціалу залишається проблемою не лише на Глобальному Півдні, а й на Глобальній Півночі. Мережі 5G з їх низькою затримкою та збільшеною пропускною здатністю дозволяють розширити можливості підключення до дедалі більшої кількості пристроїв, таких як підключене до Інтернету виробниче обладнання, мобільні платіжні системи, інтелектуальна інфраструктура, мобільна та електронна митна документація та інші додатки. Згідно з звітом Ericsson за 2022 рік, глобальний доступ до 5G становить близько 1 млрд. абонентів [21].

Ці користувачі значною мірою сконцентровані у Північній Америці, Японії, Південній Кореї та Європейському Союзі. Однак швидко

впровадження 5G у Китаї, Індії, Південній Америці, а також країнах Близького Сходу та Північної Африки (MENA) прискорює впровадження 5G, що робить його новим стандартом бездротового зв'язку, що найбільш швидко впроваджується. Прогнозується, що до 2028 року кількість передплатників 5G досягне 5 млрд. і становитиме приблизно 55 % глобального використання мобільного зв'язку. Очікується, що використання та підписки на мобільний зв'язок 5G будуть припадати на частку більшості користувачів, що набагато перевищує кількість підключень до фіксованого широкосмугового зв'язку.

Аналітики очікують, що Північна Америка та ЄС продовжать лідирувати у цьому зростанні, досягнувши майже загального впровадження, що супроводжується високим проникненням у Китаї, Індії, країнах Близького Сходу та Північної Африки та Північно-Східної Азії [21]. Однак очікується, що в країнах Африки на південь від Сахари, деякі частини Близького Сходу, Центральної та Східної Європи, а також у Південно-Східній Азії та Океанії впровадження підписок на 5G відбуватиметься повільніше, внаслідок чого менше половини всіх підписок на широкосмуговий зв'язок будуть найшвидшими широкосмуговими технологіями до 2028 року.

Очікується, що у цих недостатньо підключених регіонах відбудеться швидке зростання економічного зростання, чисельності населення та торгівлі.

Реалізація потенційних можливостей зростання, що відкриваються завдяки цифровій торгівлі, вимагає особливої уваги до забезпечення набагато ширшого доступу до мереж 5G. Глобальний Південь має збалансувати внутрішнє бажання підтримати кращих постачальників телекомунікаційних послуг із необхідністю швидкого розгортання технологій 5G. Надмірно встановлені положення політики щодо телекомунікаційних послуг, ймовірно, закриють доступ іноземних постачальників і підірвуть їх впровадження та зростання. Повільне зростання доступу до 5G, ймовірно, матиме суттєві негативні ефекти, оскільки користувачі не зможуть скористатися перевагами

удосконаленої телекомунікаційної мережі та можуть втратити можливість торгівлі як товарами, так і послугами.

Таким чином, подолання цифрового розриву між глобальною Північчю та Півднем є не лише найважливішим завданням для підтримки глобальнішого соціально-економічного розвитку, а й ключем до сприяння зростанню глобальної торгівлі. Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) повідомила, що продаж електронної комерції у всьому світі зріс до 40 трлн. дол. [22]. Від електронних файлів, креслень, систем зберігання даних та програмних рішень до веб-сайтів, електронної пошти, музики та фільмів – електронні передачі, а також контент та послуги, які вони складають, мають вирішальне значення для забезпечення розвитку сучасної глобальної економіки. Якщо країна має широкий доступ до широкосмугового доступу до Інтернету, вона з більшою ймовірністю буде підтримувати економіку цифрових послуг для розробки програмного забезпечення, практики бухгалтерського обліку та аудиту, транскрипції, а також модерації даних та контенту для глобальних технологічних компаній. Зростання сектора цифрових послуг у країні дає можливість підтримати економічне зростання та зростання зайнятості, яке є менш вуглеродомістким, ніж те, що забезпечується промисловим або виробничим секторами, і таким чином, що сприяє накопиченню внутрішнього технологічного досвіду.

Країни та регіони, які відстають у розвитку передової інфраструктури даних, навряд чи стануть надійними торговими партнерами з високопов'язаною та інтегрованою цифровою економікою. Якщо Глобальний Південь не зможе скористатися своїми нинішніми цифровими можливостями, ймовірно, зростатиме, хоч і невіддале, роздвоєння між глобальними технологічними лідерами та відстаючими, включаючи скорочення торгівлі. Проте, навіть у країнах, що розвиваються, доступ до ІКТ та їх використання може вплинути на прибутковість, продуктивність і розмір компанії. Дослідники відзначили зв'язок між компаніями, що

використовують ІКТ у країнах, що розвиваються, та їх економічним успіхом, виявивши, що ці компанії були вдвічі прибутковіші, на 65 % більш продуктивні і збільшували зайнятість більше, ніж ті компанії з країн, що не інвестували в ІКТ [23].

Більш широке використання цифрових інструментів та участь у міжнародній електронній комерції та цифровій торгівлі відкриває більше ресурсів для інвестицій у нематеріальні активи, включаючи дослідження та розробки (НДДКР), навчання персоналу та технічні знання, інтелектуальну власність та брендинг за рахунок збільшення ринкових можливостей та доходів компаній, що призводить до більшої кількості інновацій. За даними Глобального інституту McKinsey, з 2000 року частка нематеріальних активів у світовому доході зросла більш ніж удвічі, з 5,5 до 13,1 % [24]. Отже, відкритий безмитний Інтернет веде до глобального економічного зростання, оскільки він робить світову торгівлю доступнішою, динамічною та інноваційною.

Великі та малі фірми покладаються на цифрову торгівлю та потоки даних; однак мікро-, малі та середні підприємства (ММСП) ще більш сприйнятливі до таких витрат і бар'єрів на шляху цифрової торгівлі. Здатність ММСП брати участь у міжнародній торгівлі залежить від правил та інструментів, які забезпечують просту, безпечну, недорогу чи безкоштовну ідентифікацію клієнтів та ринків, зв'язок, транзакції та постачання клієнтам по всьому світу. Наприклад, у Мексиці 97,3 % фірм є ММСП, а 2,7 % - МСП [25]. Крім того, ММСП, як правило, покладаються на великі платформи для продажу своїх товарів і послуг (наприклад, MercadoLibre, Amazon). В інших країнах такі ініціативи, як Amazon «Зроблено в Італії», в рамках якої продажі італійської продукції зросли на 30 %, при цьому 45 % продаються на експорт, постраждають через скорочення продажів та можливості отримання доходів. Доступ до надійної цифрової інфраструктури, яка дозволяє ММСП торгувати як товарами, так і послугами у глобальному масштабі, відкриває раніше невикористані ринки. Але, зіткнувшись із торговельними перешкодами,

ММСП менше експортуватимуть і впроваджуватимуть інновації і в них буде менше шансів вижити в глобалізованому торговому світі.

Розширення можливостей ММСП для використання цифрової економіки має велике значення, особливо коли дослідження Світового банку, проведене в 99 країнах, показало, що МСП вносять найбільш значний внесок у зайнятість у країнах, що розвиваються, в середньому на їх частку припадає більше 66 % постійної зайнятості з повною зайнятістю, створено 86 % нових робочих місць [26]. Наприклад, як зазначив Нікола Моусон із IT Web, якщо Південна Африка хоче досягти поставленої урядом мети зі створення 11 млн. нових робочих місць до 2030 року, МСП мають відіграти ключову роль – і для них «ІКТ стануть критично важливим фактором, що сприятиме створенню 11 млн. нових робочих місць до 2030 року» [27].

Таким чином, відкритий, доступний та безмитний Інтернет, що підтримується вітчизняними та міжнародними фірмами ІТЦ та ноу-хау, є вирішальним фактором, що визначає, чи зможе країна скористатися перевагами економічного зростання глобальної цифрової економіки чи залишитися позаду в умовах глобальної цифрової економіки та спробувати підтримати національні компанії, які навряд чи зможуть конкурувати.

Глобальний торговельний режим може бути реформований для впровадження цифрових технологій та досягнення ефективності та економічного зростання, одночасно скорочуючи глобальні викиди та допомагаючи країнам перейти від вуглецевої, експортно-орієнтованого зростання до цифрової торгівлі та розвитку. Перегляд як національної, і багатосторонньої торгової політики має вирішальне значення реалізації потенційних переваг. Прискорення прийняття транскордонних торгових документів в електронній формі поряд з перевіркою, відстеженням та підписами – це короткострокова політична перемога, яку всі країни можуть використовувати для сприяння розширенню торгівлі [28].

У той час як країни «Великої сімки» домовилися між собою просувати Типовий закон про електронні передані записи, підтримувана Комісією

ООН з права міжнародної торгівлі, структура, зростання та взаємне визнання серед торгових партнерів того, як розпізнавати та довіряти електронним торговим документам, все ще перебуває на стадії розробки.

Сумісність даних, неузгодженість стандартів даних та конфіденційності між торговими партнерами можуть ускладнити торгівлю та виключити країни з глобальної торгівлі. Хоча регіональні торгові угоди, такі як Угода між США, Мексикою та Канадою, включають єдині вимоги до таксономії даних та сумісності, багато багатосторонніх та плюрилатеральних торгових угод, як і раніше, розглядають питання потоку даних як другорядні проблеми порівняно з більшими проблемами доступу до ринків. Поряд із зростаючими національними вимогами до локалізації даних, які можуть перешкоджати і підірвати довіру між торговими партнерами, проблеми з транскордонними даними, ймовірно, підірвуть недискримінаційний підхід до продуктів, що торгуються.

Також вкрай важливо, щоб країни дотримувалися мораторію на мито у сфері електронної торгівлі, запровадженого СОТ. З 1998 року країни-члени СОТ періодично погоджувалися продовжувати мораторій кожні два роки, мотивуючи це визнанням того, що зростаюча глобальна цифрова економіка повинна залишатися безмитною [29]. Збереження мораторію сприяє впевненості та передбачуваності як для внутрішньої цифрової економічної діяльності, так і для глобальних ланцюжків поставок. Незрозуміло, чи можливо взагалі технічно створити справедливу, передбачувану та ефективну систему для виявлення та збору цифрових зобов'язань [30]. У будь-якому випадку, будь-які спроби стягувати мита за кожну цифрову транзакцію порушать безперервний глобальний потік інформації та даних через програмне забезпечення, цифровий контент та будь-яку кількість інших інтернет-процесів, що неминуче вплине на сукупний економічний результат, а також на рівень глобальної продуктивності та інновацій, тенденції у розвитку світової торгівлі.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження цифрової трансформації світової торгівлі визначено, що нові цифрові технології можуть сприяти: інноваціям; продуктивності та ефективності; безпечним ланцюжкам поставок; різко підвищити прозорість продукту; покращувати якість обслуговування клієнтів. Цифрова трансформація глобальної торгівлі приносить багато переваг і можливостей, особливо в контексті сучасного економічного ландшафту, а саме: глобальний доступ, підвищена ефективність, оптимізація логістики, підвищена точність та передбачуваність, розвиток електронної комерції, зменшення витрат і збільшення прибутку, покращення клієнтського досвіду. Швидкий технологічний розвиток також сприяє зростанню послуг у міжнародній транскордонній торгівлі. Послуги інформаційно-комунікаційних технологій складають основу цифрової торгівлі, забезпечуючи необхідну мережеву інфраструктуру та підтримуючи оцифрування інших видів послуг. Нові технології також сприяли розвитку цифрових послуг, які підтримуються рядом нових послуг, що базуються на інноваційних рішеннях на основі даних, таких як хмарні обчислення.

Встановлено, що цифрова трансформація торгівлі має значення, оскільки вона створює низку переваг. Країни з кращими цифровими зв'язками, наприклад, з більш високим ступенем проникнення Інтернету, мають більш високий рівень відкритості торгівлі і продають більше товарів на більшій кількості ринків. Зростання цифровізації також означає зростання торгівлі: збільшення цифрових зв'язків між країнами на 2% збільшує торгівлю товарами, а торгівлю послугами – більш ніж на 10%.

Проаналізовано, що обсяг світової торгівлі товарами практично не змінився протягом всього 2023 року, а спад на 1,2% у 2023 році належить негативним факторам 2022 року. Фактично він зріс на 6,3% порівняно з допандемічним піком у третьому кварталі 2019 року та на 19,1% порівняно з 2015 роком. Ці цифри наголошують на стійкості міжнародної торгівлі.

Зростання торгівлі в 2023 році було надзвичайно слабким порівняно зі зростанням реального ВВП за ринковим обмінним курсом, який сповільнився до 2,7% у 2023 році з 3,1% у 2022 році. Очікується, що він залишиться стабільним протягом наступних двох років на рівні 2,6% у 2024 році та 2,7% у 2025 році.

Результати дослідження виявили серйозні відмінності між країнами та регіонами та великі можливості для прогресу у досягненні повної цифрової торгівлі та безперебійного електронного торгового потоку даних та документів з міжнародних ланцюжків постачання. Практичні аспекти впровадження транскордонної безпаперової торгівлі наголошують на необхідності спільних зусиль за межами окремих країн, що спираються на існуючі міжнародні стандарти та пілотне тестування різних механізмів та рішень. Координація практики в кількох країнах вимагає прагматичного підходу, підкріпленого твердими політичними зобов'язаннями, що наголошують на важливості міждержавних угод на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях для забезпечення сталого прогресу та співпраці з часом. Приклади таких угод включають двосторонні угоди про електронний обмін одним або кількома конкретними документами, Угоду АСЕАН про «єдине вікно», Рамкову угоду про спрощення транскордонної безпаперової торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, а також ширше цифрове торгове або економічне партнерство. Ці рамки забезпечують структуровану основу для покращення співробітництва у цифровій торгівлі, визнаючи необхідність спільної роботи для подолання складнощів транскордонних транзакцій.

Визначено, що подолання цифрового розриву між глобальною Північчю та Півднем є не лише найважливішим завданням для підтримки глобальнішого соціально-економічного розвитку, а й ключем до сприяння зростанню глобальної торгівлі. Продаж електронної комерції у всьому світі зріс до 40 трлн. дол.. Від електронних файлів, креслень, систем зберігання даних та програмних рішень до веб-сайтів, електронної пошти, музики та

фільмів – електронні передачі, а також контент та послуги, які вони складають, мають вирішальне значення для забезпечення розвитку сучасної глобальної економіки. Якщо країна має широкий доступ до широкосмугового доступу до Інтернету, вона з більшою ймовірністю буде підтримувати економіку цифрових послуг для розробки програмного забезпечення, практики бухгалтерського обліку та аудиту, транскрипції, а також модерації даних та контенту для глобальних технологічних компаній. Зростання сектора цифрових послуг у країні дає можливість підтримати економічне зростання та зростання зайнятості, яке є менш вуглеродо-містким, ніж те, що забезпечується промисловим або виробничим секторами, і таким чином, що сприяє накопиченню внутрішнього технологічного досвіду.

Світова організація торгівлі прогнозує помірне відновлення світової торгівлі в 2024 році з прогнозованим зростанням на 3,3%. Цей оптимізм стримується такими факторами, як геополітична напруженість та зміна економічної політики, де цифрові рішення відіграють ключову роль, допомагаючи підприємствам адаптуватися та ефективно реагувати. У 2024 році інтеграція цифрової трансформації у глобальну торгівлю буде не просто вигідною, а й необхідною для бізнесу, що прагне процвітання. Сучасні ERP-системи та ІТ-архітектури є ключем до підвищення ефективності, адаптованості та стратегічного планування у цьому динамічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andrenelli, A. and J. López González (2019), “Electronic transmissions and international trade: Shedding new light on the moratorium debate”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 233, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/57b50a4b-en>.
2. Banga, K., J. Macleod and M. Mendez-Parra (2021), “Digital trade provisions in the AfCFTA: What can we learn from South-South trade agreements?”, *Supporting Economic Transformation, Overseas Development Institute*, <https://set.odi.org/wp-content/uploads/2021/04/Digital-trade-provisions-in-the-AfCFTA.pdf>
3. Google/IFC (2020), *e-Conomy Africa 2020*, <https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/e358c23f-afe3-49c5-a509-034257688580/e-Conomy-Africa-2020.pdf?MOD=AJPERES&CVID=nmuGYF2> .
4. ITC/Amsterdam University of Applied Sciences (2020), *Business and Policy Insights: Mapping e-Marketplaces in Africa*, International Trade Centre (ITC), Geneva, https://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Publications/B2C-marketplaces-20201221_final_Low-res.pdf (accessed on 27 October 2021).
5. Korinek, J., E. Moïsé and J. Tange (2021), “Trade and gender: A framework of analysis”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 246, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/6db59d80-en>.
6. López González, J. (2019), “Fostering participation in digital trade for ASEAN MSMEs”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 230, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/63561b11-en>.
7. López González, J. and J. Ferencz (2018), “Digital trade and market openness”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 217, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/1bd89c9a-en>.

8. López González, J. and J. Ferencz (2018), *Digital trade and market openness*, OECD Publishing, <https://dx.doi.org/10.1787/1bd89c9a-en>.
9. López González, J. and M. Jouanjean (2017), “Digital trade: Developing a framework for analysis”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 205, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/524c8c83-en>.
10. López González, J. and S. Sorescu (2021), “Trade in the time of parcels”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 249, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/0faac348-en>.
11. López González, J. and S. Sorescu (2019), “Helping SMEs internationalise through trade facilitation”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 229, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/2050e6b0-en>.
12. Nemoto, T. and J. López González (2021), “Digital trade inventory: Rules, standards and principles”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 251, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9a9821e0-en>.
13. OECD (2021), *International Development Statistics (database)*, <https://stats.oecd.org/qwids>.
14. OECD (2020), *Competition Economics of Digital Ecosystems (virtual event)*, <https://www.oecd.org/daf/competition/competition-economics-of-digital-ecosystems.htm> (accessed on 27 October 2021).
15. OECD (2020), “Getting goods across borders in times of COVID-19”, *OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19)*, OECD, Paris, <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/getting-goods-across-borders-in-times-of-covid-19-972ada7a>.
16. OECD (2020), “Leveraging digital trade to fight the consequences of COVID-19”, *OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19)*, OECD, Paris, <https://doi.org/10.1787/f712f404-en>.
17. OECD (2020), *Trade Facilitation Indicators (database)*, <https://www.compareyourcountry.org/trade-facilitation>.

18. Ogo, I. (2020), “*An agenda for the AfCFTA protocol on e-commerce*”, tralacBlog, <https://www.tralac.org/blog/article/14692-an-agenda-for-the-afcfta-protocol-on-e-commerce.html>. (accessed on 27 October 2021).
19. The UN Global Survey on Digital and Sustainable Trade Facilitation, 2023. Available at untfsurvey.org
20. World Trade Organization, “The Promise of TradeTech: Policy Approaches to Harness Trade Globalization,” 2022, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/tradtechpolicyharddigit0422_e.htm
21. Ericsson, «3Bit Ericsson Mobility Report», листопад 2022 р., <https://www.ericsson.com/4ae28d/assets/local/reports-papers/mobility-report/documents/2022/ericsson-mobility-report-november-2022.pdf>
22. United Nations Conference on Trade and Development, “Global e-Commerce hits \$25.6 trillion—latest UNCTAD estimates,” April 27, 2020, <https://unctad.org/press-material/global-e-commerce-hits-256-trillion-latest-unctad-estimates>.
23. Stephen Ezell and John Wu, “How Joining the Information Technology Agreement Spurs Growth in Developing Nations” (Information Technology and Innovation Foundation, May 22, 2017), <https://itif.org/publications/2017/05/22/how-joining-information-technology-agreement-spurs-growth-developing-nations/>.
24. McKinsey and Company, “Globalization in Transition: The Future of Trade and Value Chains,” January 2019, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/innovation-and-growth/globalization-in-transition-the-future-of-trade-and-value-chains>.
25. Secretaria de Economia de Mexico, “Negi Presenta Resultados De La Encuesta Nacional Sobre Productividad Y Competitividad De Las Micro, Pequeñas Y Medianas Empresas (Enaproce) 2018,” <https://www.inegi.org.mx/contenidos/saladeprensa/boletines/2019/especiales/ENAPROCE2018.pdf>.

26. Joshua Meltzer, "Supporting the Internet as a Platform for International Trade," Global Economy and Development at the Brookings Institution, Working Paper 69, February 2014, <https://www.brookings.edu/research/supporting-the-internet-as-a-platform-for-international-trade/>.
27. Nicola Mawson, "ICT Is 'Critical' for Job Creation," IT Web, May 6, 2015, http://www.itweb.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=142991.
28. World Trade Organization, "The Promise of TradeTech: Policy Approaches to Harness Trade Globalization," 2022, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/tradtechpolicyharddigit0422_e.htm.
29. Global Trade and Innovation Policy Alliance, "GTIPA Perspectives: The Importance of E-commerce, Digital Trade, and Maintaining the WTO E-commerce Customs Duty Moratorium," GTIPA, October 2020, <https://itif.org/publications/2020/10/26/gtipa-perspectives-importance-e-commerce-digital-trade-and-maintaining-wto-e/>.
30. Nigel Cory, "The Ten Worst Digital Protectionism and Innovation Mercantilist Policies of 2018" (Information Technology and Innovation Foundation), January 2019, <http://www2.itif.org/2019-worst-mercantilist-policies.pdf>.
31. <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-export-countries-worldwide/>
32. Яворівський П., Таран С., Шепотило Т., Гаманюк О. Інтеграція України в єдиний цифровий простір ЄС. Київ, 2020. 34 с. URL: http://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/dig_ukraine_eu_15.12.2020-_WEB_3.pdf
33. Шнирков О. І. ЄС: від єдиного цифрового ринку до цифрового союзу країн-членів. Міжнародні відносини. Серія "Економічні науки". 2019. Т.2, №20. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3790

34. Panchenko V. H. (2019) Tsyfrovyi neoprotektsionizm yak insturument nabuttia novykh porivnialnykh perevah [Digital neoprotectionism as a source for new comparative advantages. Mizhnarodni vidnosyny. Seriia "Ekonomichni nauky". 2 (20). Retrieved from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3802/3465
35. Shalmo D., Christopher A. Williams, Luke Boardman. Digital ttansformation of bussines models – best practice, enablers and roadmap. International Journal of Innovation Management. 2017. Vol. 21(08). P. 1– 17. URL: <https://www.worldscientific.com/doi/pdf/10.1142/S136391961740014X>
36. BMWi. Industrie 4.0 und Digitale Wirtschaft – Impulse für Wachstum, Beschäftigung und Innovation, Berlin: Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, 2015.
37. C. Boueé and S. Schaible Die Digitale Transformation der Industrie. Studie: Roland Berger und BDI. URL: https://www.researchgate.net/publication/315857925_Die_digitale_Transformation_von_Geschäftsmodellen_gestalten
38. S. Brennen. Digitalization and Digitization. URL: <http://culturedigitally.org>. Harnessing the Digital Economy for Developing Countries.
39. Ochs T., Riemann U. A. IT Strategy Follows Digitalization. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition. Hershey, PA: IGI Global, 2018.
40. Dahlman C., Mealy S., Wermelinger M. Harnessing the Digital Economy for Developing Countries. Paris: OECD, 2016.
41. Січкаренко К. О. Цифровізація як фактор змін у міжнародних економічних відносинах. *Приазовський економічний вісник*. 2018. №3. С. 30-34.
42. Ільчук В.П., Парубець О.М., Сугоняко Д.О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf

43. Нечипорук Л.В. Інновації на ринку страхових послуг в умовах мережевої економіки. *Wspolczesne trendy w gospodarce i sektorze publicznym: monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole*, 2016. 2.8. С. 165—174.
44. Артем'єва І.О. Виклики та можливості цифрової трансформації економіки. *Економіка та управління*. 2019. №4. С. 66-73.
45. Грішнова О.А., Заїчко О.С. Новітні технології в економіці персоналу: нові можливості й нові виклики. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2 (31). С. 52-57.
46. Гудзь О.Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. №2. С. 4-12.
47. Іванов М.М. Розвиток маркетингових систем у сучасній цифровій економіці. *Цифрова економіка*. 2018. С. 141-143.
48. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. №3 (27). С.13-21.
49. Кім Ч.В., Моборн Р. Стратегія блакитного океану. Як створити безхмарний ринковий простір і позбутися конкуренції. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 272 с.
50. Кіреєв Д.Б. Розвиток цифрової економіки як елемент стратегії суспільного розвитку в Україні. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Том 30 (69). № 1. С. 38-44.
51. Клименко І.С. Вплив цифрової економіки на економічний розвиток світу. *Науковий журнал*. 2018. №7. С. 133-139.
52. Лісова Р.М. Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №24. С. 114-118.
53. www.untfsurvey.org
54. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/gtos_updt_oct23_e.pdf

55. UN Comtrade, Oxford Economics, IHS, WTO, BCG Global Trade Model 2023, BCG analysis.